

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**ASPEKTI PEDAGOŠKO-OBITELJSKE DETEKCIJE I PREVENCIJE
PARTNERSKOG NASILJA U VEZAMA MLADIH**

Završni magistarski rad

MENTORICA

prof. dr. Lejla Kafedžić

STUDENT

Antonio Topalović

Sarajevo, 2021.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**ASPEKTI PEDAGOŠKO-OBITELJSKE DETEKCIJE I PREVENCIJE
PARTNERSKOG NASILJA U VEZAMA MLADIH**

Završni magistarski rad

MENTORICA

prof. dr. Lejla Kafedžić

STUDENT

Antonio Topalović

Sarajevo, 2021.

Sadržaj

UVOD.....	5
TEORIJSKE OSNOVE RADA	7
Razumijevanje nasilja.....	8
Partnerske veze mladih.....	12
Partnersko nasilje u vezama mladih	14
Teorije partnerskog nasilja u vezama mladih	16
Feministička teorija	16
Teorija socijalnog učenja	17
Teorija ekoloških sustava.....	18
Pojavni oblici partnerskog nasilja u vezama mladih	21
Johnsonova tipologija partnerskog nasilja	24
Prevenција nasilja u partnerskim vezama mladih.....	26
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	28
Predmet istraživanja	29
Cilj i zadatci istraživanja	30
Hipoteze istraživanja.....	30
Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	31
Statistička obrada podataka.....	32
Uzorak istraživanja	32
ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA	34
Samopoštovanje i obiteljska iskustva nasilja.....	36
Karakteristike partnerskog odnosa u vezama mladih.....	41
Iskustvo nasilja u partnerskim vezama mladih.....	45
Rodni stereotipi i nasilje u partnerskim vezama mladih.....	55
Kompetencije za prepoznavanje nasilja u partnerskim vezama mladih	59
Prevenција nasilja u partnerskim vezama mladih.....	63
RASPRAVA.....	68

ZAKLJUČAK	71
LITERATURA	75
POPIS SLIKA I TABLICA.....	81
PRILOZI.....	82

UVOD

Partnersko nasilje u vezama mladih s vremenom postaje sve ozbiljnije pitanje kojim se bave različite znanosti, a njena kompleksnost je izazov za stručnjake u praksi i roditelje koji sve češće strepe da njihova kćer ili sin ne budu upravo u takvoj jednoj vezi. Istraživanje fenomena nasilja u partnerskim vezama mladih svoje korijene veže uz pojavu feminističkih pokreta i globalnog pokreta protiv nasilja u obitelji koje je, kako se čini, jedan problem kojem je nemoguće stati na kraj. Ono se pojavljuje u različitim oblicima, što otežava prepoznavanje i pravovremenu prevenciju, a najčešći pojavni oblici su manifestacije tjelesnog, emocionalnog te seksualnog nasilnog ponašanja prema intimnom partneru. Partnersko nasilje u vezama mladih predstavlja obrazac napadajućeg, nasilnog i kontrolirajućeg ponašanja koje koristi jedna osoba protiv druge kako bi stekla ili zadržala moć i kontrolu u vezi. Osoba koja čini nasilje namjerno se ponaša na način koji uzrokuje strah, ponižavanje i sram kako bi kontrolirao drugu osobu, a takvo ponašanje nakon prvog pojavljivanja postaje sve češće i intenzivnije te osoba koja doživljava nasilje gubi kontrolu i moć nad vlastitim životom, postaje sve ovisnija o partneru, a izolirana od okoline. Ovaj rad daje osnovne informacije o fenomenu nasilja, njegovim uzrocima i okolnostima u kojima se događa, dok s druge strane rasvjetljava pitanje partnerskih veza mladih koje su bitan dio odrastanja svake osobe. Partnersko nasilje upravo proizlazi iz takve dvije pojave: nasilja i partnerskih veza. Onog trenutka kada u partnerskim vezama primijetimo ili doživimo bol, ponižavanje, agresiju ili bilo koji drugi oblik ugrožavajućeg ponašanja, možemo govoriti o partnerskom nasilju. Rad pored prikaza osnovnih pojmova i teorijskih postavki partnerskog nasilja u vezama mladih daje i praktične smjernice o preventivnim programima i aktivnostima koje za cilj imaju smanjiti ili minimizirati pojavu nasilja te ojačati snage pojedinaca kako bi se adekvatno zaštitili ukoliko do nasilja dođe. Također, prepoznajemo niz faktora rizika koji čine društvo ili pojedinca osjetljivijim na pojavu nasilja, a u prvom redu se odnose na rana iskustva nasilja u obitelji orijentacije, postojanju rodni stereotipa koji u svojoj osnovi imaju neki od diskriminirajućih vrijednosnih usmjerenja te niske razine samopoštovanja, koja je najčešće povezana s ranim iskustvima te periodom odrastanja. U ovom radu ćemo prikazati na koji način mladi reagiraju u situacijama partnerskog nasilja, odnosno, posjeduju li adekvatna znanja i mehanizme za njegovo prepoznavanje i pravovremeno reagiranje. Možemo smatrati utopijskom idejom društvo bez nasilja ili društvo u kojem ne postoji tolerancija za nasilje, ali je bitno nastaviti raditi na njegovoj prevenciji. Iako

primjećujemo niz faktora rizika koji osobu čine osjetljivom za upuštanje u rizične odnose te pojavu nasilja, odgovornost društva je ojačati postojeće mehanizme i učiniti osobu svjesnom potencijalne opasnosti. Budući da je nasilje u partnerskim vezama čest problem, a zaštita mladih često izostaje sve do trenutka kada se nasilje ne dogodi, ovaj rad prikazuje i načine prevencije ovakvog ponašanja, odnosno očekivanja mladih i strategije suzbijanja takvog ponašanja u suvremenom društvu.

TEORIJSKE OSNOVE RADA

"Krivi smo za mnoge propuste i pogreške, ali naš je najveći zločin zlostavljanje djece i mladih, negiranje temelja života. Mnoge stvari mogu čekati, ali oni ne mogu. Njima ne možemo odgovoriti „sutra”, oni traže „danas“.

G. Mistral

Razumijevanje nasilja

Govor o nasilju prije svega treba započeti kategorizacijom svakog oblika nasilja kao neprihvatljivog i ugrožavajućeg ponašanja koje pojedinac ili skupina ljudi može činiti nad drugima, dok su suvremena-demokratska društva jasno opredijeljena za nenasilje kao alternativu nasilju (Keane, 2004). Nasilje kao takvo prisutno je u svim sredinama i u svim relacijama, a njegove posljedice ovise o nizu okolnosti, intenzitetu, trajanju i mehanizmima odbrane, no, ono što je zajedničko – nasilje je ozbiljan problem i nalazi se u središtu istraživanja društvenih znanosti. Socijalna zaštita, javno zdravstvo i obrazovanje imaju isti zadatak, a to je zaštititi, prevenirati i intervenirati u svim slučajevima nasilja, bilo ono učinjeno prema djetetu ili odrasloj osobi, individualno ili grupno. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) nudi najadekvatniju definiciju nasilja i određuje ga kao „namjernu uporabu fizičke sile ili moći, protiv sebe, druge osobe ili protiv druge grupe ili zajednice, koje rezultira ili ima veliku vjerojatnost da rezultira ozljedom, smrti, psihološkom ozljedom ili neadekvatnim razvojem (Krug i sur, 2002).“ Najčešće prepoznajemo tri forme nasilja, a to su *nasilje prema sebi, interpersonalno nasilje te kolektivno ili grupno nasilje*. Kada govorimo o nasilju prema samom sebi tu podrazumijevamo ponašanja kao što su samoozljeđivanje ili suicid. Samoozljeđivanje razumijevamo kao nanošenje ozljeda samome sebi ili samonagrđivanje na socijalno neprihvatljiv način (Sičić i Mužinić, 2008). Autori Ercegović i suradnici (2018) navode da ono može imati različite oblike poput rezanja, grebanja, ubadanja kože, urezivanja znakova, udaranja dijelovima tijela, paljenja i sprječavanja cijeljenja rana, pri čemu djevojčice najčešće koriste rezanje, a dječaci udaranje kao metodu samoozljeđivanja. Također, s druge strane, samoozljeđivanje se pojavljuje u dva intencijska pravca, nesuicidalno, odnosno kada namjera osobe nije samoubojstvo, i s druge strane, suicidalno, kada se osoba samoozljeđuje s namjerom ubojstva (Topalović, 2020). Kada govorimo o nasilju koje ima namjeru ubojstva, govorimo o samoubojstvu ili suicidu. Samoubojstvo je jedan od vodećih uzroka smrti u svijetu i važan je javnozdravstveni problem. Među osobama u dobi od 15 do 44 godine, samoozljeđivanje je četvrti vodeći uzrok smrti i šesti uzrok lošeg zdravlja i invalidnosti (WHO, 2002).

Interpersonalno nasilje je u fokusu našeg istraživanja, a uključuje različite forme ponašanja, odnosno, ono se događa u različitim sredinama i okolnostima. Interpersonalno nasilje je jedan od vodećih uzroka smrti i ozljeda kod adolescenata, a ne zaobilazi niti jednu dobnu skupinu, čemu svjedoče podatci iz različitih država svijeta (Husso, 2017). Interpersonalno nasilje dijelimo na nasilje u obitelji ili obiteljsko nasilje, partnersko nasilje,

nasilje nad djecom i ranjivim osobama, nasilje nad starijim osobama, nasilje među vršnjacima te nasilje na radnom mjestu. Nazivi obiteljsko nasilje i partnersko nasilje danas se smatraju sinonimima te obuhvaćaju namjerno zastrašivanje, fizičko nasilje, emocionalno nasilje, seksualno nasilje i/ili drugo nasilno ponašanje kao dio sustavnog obrasca moći i kontrole koji izvršava jedan intimni partner nad drugim. Naziv partnersko nasilje pomogao nam je da se odmaknemo od razumijevanja nasilja kao onog koje se događa samo između partnera koji su u bračnoj zajednici i žive zajedno, gdje je najčešće muž nasilnik, a žena ta koja trpi nasilje. Koncept partnerskog nasilja priznaje da nasilje može postojati u bilo kojoj vrsti osobnih intimnih partnerskih odnosa, bez obzira na seksualnu orijentaciju, bračni status ili spol. Bez obzira na to nazivamo li ga „nasiljem u obitelji“ ili „partnerskim nasiljem“, taj se izraz odnosi na ciklus nasilja koji se pokazuje kroz kontrolu i zlostavljanje koje postoji u osobnom i intimnom odnosu.

Kao posebnu kategoriju obiteljskog nasilja izdvajamo nasilje nad djecom. Nasilje nad djecom i mladima sveprisutni je problem današnjeg društva o kojem se javno progovara tek u posljednje vrijeme, posljednjih desetljeća, a koji se često naziva „mračnim fenomenom našeg doba“ (Bilić i sur., 2012). Iz ovoga slijedi definicija Svjetske zdravstvene organizacije koja nasilje nad djecom definira kao: „Zloupotreba ili zlostavljanje djeteta obuhvaća sve oblike fizičkog i/ili emocionalnog nasilja, seksualnog zlostavljanja, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, ekonomskog ili drugog izrabljivanja koji nanose stvarnu ili potencijalnu štetu djetetovu zdravlju, preživljavanju, razvoju i dostojanstvu u kontekstu odgovornosti, povjerenja i moći“ (WHO, 2006). Pri ovakvom definiranju nasilja bitno je naglasiti da se radi o trajnoj i namjernoj tjelesnoj ili drugoj degradaciji osobe nanoseći bol različitog intenziteta, te s potencijalnim posljedicama koje se mogu manifestirati u različitim sferama rasta i razvoja. Kao važan element istaknuta je trajna ili učestala izloženost, no potrebno je naglasiti da se i pojedinačni jako grubo postupci koji ugrožavaju djetetovo zdravlje i život mogu odrediti kao zlostavljački. Jedan snažan udarac može izazvati ozbiljne ozljede ili se seksualno zlostavljanje može dogoditi jednom, a posljedice će biti dugoročne (Bilić i sur., 2012). Prema Bilić i Zloković (2004) nasilje obuhvaća i posrednu ili neposrednu izloženost nasilju u različitim obiteljskim i društvenim kontekstima. Djeca i mladi koji odrastaju u sredinama gdje su prisutni ostali oblici nasilja ili zlostavljanja (partnersko nasilje, nasilje nad starijim osobama) također su zahvaćeni i uključeni u zlostavljanje, tako da je zlostavljanje djece i mladih nekada kolateralna posljedica nasilničkog ponašanja prema drugim članovima obitelji.

Pojam »nasilje starijih osoba« prvi put su opisali Baker i Burston u *British scientific journals* 1975. godine kao »granny battering« ili »zlostavljanje bakica« (Neno i Neno, 2005), a do toga je došlo intenzivnim istraživanjem i prepoznavanjem nasilja u obitelji i nasilja nad djecom, kada se opća svijest o nasilju oblikovala u smjeru neprihvatanja i osuđivanja takvog ponašanja. Nasilje nad starijim osobama definiramo kao svako ponašanje u sklopu ljudskih odnosa povjerenja, koje na neki način šteti starijoj osobi. Ono se odnosi na nasilje, maltretiranje i/ili zanemarivanje koje stariji mogu doživjeti od supružnika, djece, rodbine, skrbnika, djelatnika stručnih službi ili osoba u situacijama moći i povjerenja (Rusac, 2006). Starije osobe su posebno ranjive zbog svog psihofizičkog stanja i često tjelesno slabije od osoba koje čine nasilje nad njima. Nakon nasilja u obitelji, partnerskog nasilja, nasilja nad djecom i nad starijim osobama, interpersonalno nasilje se događa i na drugim mjestima, kao što su škole, vršnjačke skupine, radno mjesto i slično.

U nastavku ćemo govoriti o pojavi koju nazivamo nasilje među vršnjacima ili vršnjačko nasilje. Olweus (1998) je definirao neke ključne odrednice koje su potrebne da bi se određeno ponašanje moglo nazvati vršnjačkim nasiljem (engl. *bullying*): da se takvo ponašanje ponavlja i traje određeno vrijeme, da postoji nerazmjer moći između počinitelja i žrtve, te da postoji namjera počinitelja da nanese štetu žrtvi. Coloroso (2004) dodatno naglašava i prijetnju daljnjom agresijom, odnosno da se ne radi o jednokratnom događaju, te intenzivan strah ili prestravljenost koja se javlja kod žrtve stvarajući osjećaj bespomoćnosti, dok kod počinitelja izaziva osjećaj slobode da radi što god želi bez straha da će za to snositi posljedice (prema Sušac i sur, 2016). Iako se često partnersko nasilje u vezama mladih stavlja pod kapu s nasiljem među vršnjacima, važno je mudro vidjeti sličnosti i razlike ova dva termina prilikom čega primjećujemo da ono zauzima mjesto unutar klasifikacije partnerskog nasilja, odnosno nasilja u obitelji, a ne nasilja među vršnjacima, što ima snažne implikacije na zakonske i druge regulative.

Kao posljednju formu interpersonalnog nasilja govorit ćemo o nasilju na radnom mjestu ili mobbingu. Ono se prepoznaje i identificira mnogo kasnije od ostalih vrsta, a definiramo ga kao psihičko maltretiranje koje se ponavlja putem akcija kojemu je cilj ili posljedica degradacija radnikovih radnih uvjeta koje mogu uzrokovati napad i nanijeti štetu ljudskim pravima i ljudskom dostojanstvu, naštetiti fizičkom ili mentalnom zdravlju ili kompromitirati žrtvinu profesionalnu budućnost (Kostelić-Martić, 2005).

Govor o grupnom ili kolektivnom nasilju oslanja se na organizirani i sustavni napad jedne veće skupine ljudi koja stoji iza zajedničkog cilja ili ideologije, a može biti podijeljeno na socijalno, političko ili ekonomsko nasilje. Nasilni sukobi među narodima i skupine, država i grupni terorizam, silovanje kao ratno oružje, kretanje velikog broja ljudi raseljenih iz svojih domova i ratovanje, jesu jedna vrsta grupnog ili kolektivnog nasilja. Pojava ovakvog nasilja izrazito utječe na sigurnost pojedinaca te društva koja prolaze kroz neki oblik grupnog ili kolektivnog nasilja doživljavaju veću osjetljivost za pojavu interpersonalnog nasilja, ali i nasilja prema samom sebi.

Partnerske veze mladih

Život u 21. stoljeću pred mlade postavlja mnoštvo izazova, a socijalna dimenzija odrastanja postaje sve izraženija i potrebnija. Iako se socijalna interakcija sve češće događa putem digitalnih medija, ona svakako zauzima važno mjesto u odrastanju mladih. Oni postaju sve povezaniji sa svojom vršnjačkom skupinom kojoj pripadaju, ali i zauzimaju određene socijalne uloge koje će realizirati u budućnosti. Partnerski odnosi smatraju se jednom od najvažnijih odrednica mladenaštva, a njihovo razumijevanje često ostaje velika nepoznanica kako roditeljima i nastavnicima, tako i znanstvenicima i stručnjacima koji pokušavaju istražiti ovu, pomalo kompleksnu, pojavu među mladima koja je oduvijek činila živote ljudi i njihovog odrastanja. Partnerske veze i partnerski odnosi nisu nešto od čega treba zazirati, a njihova rasprostranjenost govori o samoj važnosti takvih odnosa budući da se procjenjuje da je 70% mladih imalo ili ima iskustvo nekog oblika partnerskog, intimnog odnosa s drugom osobom (Carver i sur., 2004). Često se o partnerskim odnosima mladih govorilo kao o nečemu što nije vrijedno pažnje s različitim argumentima, a jedan od najčešćih argumenata se odnosio na dužinu trajanja samog odnosa, o njegovoj prolaznosti i karakteriziralo se kao nešto što ne treba uzimati „ozbiljno“. No, s druge strane, iako takve veze često traju kratko (Furman, 2003), one zauzimaju središnje mjesto u životu mladih ljudi, dok intenzitet samog odnosa, emocionalno investiranje i predanost ponekad znaju biti posebno izraženi. Iako su se u prošlosti partnerske veze mladih smatrale lošima te su čak bile zabranjivane, danas možemo reći da one ne samo da su prihvatljive, one su i poželjne budući da utječu na niz pozitivnih aspekata kod mladih. Zdravi romantični odnosi povezani su s nekoliko pozitivnih aspekata razvoja, uključujući formiranje osobnog identiteta, promicanje skladnih odnosa s vršnjacima, prilagođavanje promjenama u obiteljskim odnosima, oblikovanje pozitivnih romantičnih odnosa u odrasloj dobi i smanjuju razinu psihopatologije odraslih (Furman i Collins, 2008; Wolfe i sur., 2006). Najjednostavnije gledano, partnerski (intimni) odnos možemo obilježiti kao složenu kombinaciju strasti, predanosti, prijateljstva i ljubavi u kojoj dvoje ljudi osjećaju potrebu za neprekidnom bliskom međusobnom interakcijom (Howe, 2002). Takve interakcije obično obuhvaćaju čitav spektar ljudskih aktivnosti podijeljenih u četiri kategorije: socijalne, fizičke, intelektualne i duhovne. Autor Svilar Blažinić (2014) navodi kako partneri nisu samo prijatelji, osobe koje imaju seksualne odnose i osobe koje obavljaju poslovne odnose, odnosno, takvi partnerski odnosi su karakteristični po međuovisnosti i intimnosti, te partneri imaju snažan utjecaj jedno na drugo i stvaraju intimnost koju nemaju niti u jednom drugom odnosu. Takav odnos je ispunjen zadovoljstvom oba partnera, poštovanjem i uvažavanjem karakteristika i

spremnosti za kompromisom u cilju postizanja kohezivnosti. Prema istraživanjima Ben-Ari i Lavee (2007) partnerski odnosi se oblikuju na osnovu znanja o partneru, uzajamnosti i međuovisnosti, brizi, povjerenju i predanosti. Nužno je da partneri poznaju jedno drugo, da prepoznaju karakteristike, zanimanja, aktivnosti i preferencije, da međusobno dijele informacije o svojoj prošlosti, strahovima i nadanjima, željama i osjećajima, odnosno o svemu onome što ne otkrivaju većini drugih ljudi. Uzajamnost i međuovisnost se ogleda u osjećaju međusobne potrebnosti, odnosno, na koji način utječu jedno na drugo i koliko su spremni odgovoriti na partnerove želje i potrebe. Iz ovoga proizlazi briga kao jedna od varijabli koja utječe na uspješnost partnerskih odnosa i ogleda se u spremnosti da se pomogne i bude uz partnera kada mu je to potrebno, a takvo ponašanje je intenzivnije i emocionalno potpomognutije u usporedbi s drugim ljudima. Povjerenje i predanost se mogu zajednički opisati kao nastojanje koje partneri imaju prema svojoj vezi, a uključuje očekivanje da će se njihova veza nastaviti unedogled, odnosno da kao takva ima svoju „budućnost i održivost“, te oni ulažu vrijeme, trud i resurse potrebne za ostvarenje tog cilja. Autori Ben-Ari i Lavee (2007) također navode da svaki partnerski odnos ima neke od navedenih karakteristika, ali u isto vrijeme ne može se tvrditi da je nemoguće postići kvalitetnu vezu ukoliko neke od karakteristika nedostaju u ovom lancu, odnosno, nijedna od ovih karakteristika nije apsolutno potrebna za stvaranje intimnog, partnerskog odnosa, ali je poželjna i može ga učvrstiti. Partnerski odnosi dakako da imaju svoju dinamiku i prolaze kroz različite faze i procese, odnosno, dinamika je dio razvoja, rasta i izgradnje odnosa te uključuje emocionalne reakcije, percepcije, uvjerenja i životna iskustva koja oblikuju naš odnos jednih prema drugima. Na dinamiku odnosa najveći utjecaj ima maturacija, odnosno dob partnera. Empirijska istraživanja doista su pokazala da je povećanje dobi povezano s promjenama u dinamici odnosa adolescenata (Furman, 20212), odnosno povećanje dobi utječe na pojavu strastvene ljubavi, kontroliranja vlastitog ponašanja, kao i poboljšanje komunikacijskih vještina i vještina rješavanja sukoba (Mumford, 2019). Sve navedeno utječe na dinamiku razvoja partnerskih odnosa kod mladih, što dovodi do zaključka da poistovjećivanje partnerskih odnosa odraslih sa partnerskim odnosima mladih ne može biti opravdano te da je potrebno istraživati ovo područje kao nezavisno.

Partnersko nasilje u vezama mladih

Partnersko nasilje u vezama mladih je relativno novi i javnosti nepoznat pojam koji proizlazi iz generalnog nepoznavanja odrednica i karakteristika partnerskih veza. Zbog različitih društvenih promjena i tradicionalnosti društva, partnerske veze mladih su često tabuizirane i ne smatra se potrebnim pričati o njima. Odrastanje, a posebno period adolescencije i mladenaštva, predstavlja jedan od ključnih perioda za oblikovanje ličnosti i postizanje optimalnih potencijala koje osoba može doseći. Život mladih je ispunjen nizom aktivnosti i jačanjem socijalnih veza sa svijetom oko sebe, usvajanjem vrijednosti i učenja socijalno prihvatljivih ili neprihvatljivih obrazaca ponašanja. Navedene aktivnosti blagotvorno djeluju na ličnost djeteta, ali svakako stvaraju i rizik od pojave neprimjerenog ponašanja i nasilja, gdje se javlja i nasilje u partnerskim vezama mladih. Ono je snažan društveni problem jer ne ostavlja samo individualni trag, već se i kroz interakcije pojedinca s okolinom prelijeva na zajednicu, čime se dalje generiraju nuspojave koje remete zdravlje društva i pojedinca. Nasilje u partnerskim vezama je relativno novo područje istraživanja za koje se javlja interes tek sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a prvenstveno se veže uz ženski pokret (feminizam) u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. Naime, tada se postavlja pitanje o pravima žena, njihovom položaju u društvu i ukazuje na nejednakost i nasilje koje proizlazi iz takvog stanja. Važan čimbenik u toj borbi je Pokret pretučenih žena (The Battered Women's Movement) koji je nastao kao napredni pokret za društvene promjene i pravdu te kako bi iskorijenio nasilje nad ženama i njihovom djecom u partnerskim vezama (Janoviček, 2007). Govor o nasilju koje proizlazi iz patrijarhalne atmosfere u društvu tada ne postiže izrazito veliki uspjeh, često je osuđivan i smatran nepotrebnim. U takvoj atmosferi, iako aktivisti nailaze na različite probleme i prepreke, pa čak i na nasilje kojem su izloženi zbog svoje borbe, ne odustaju, što govori u prilog njihovim motivima i želji da društvo osvijeste o ovom važnom problemu i nastoje zaštititi svaki život, bez obzira bio on život žene ili muškarca. Navedeni pokret i danas aktivno djeluje te se bavi različitim problemima kao što su: nasilje nad ženama i muškarcima, nasilje nad transrodnim osobama, nasilje nad djecom te nad starim i nemoćnim osobama. Posebnu pažnju zauzima i borba protiv nasilja u partnerskim vezama mladih koja je iz dana u dan sve veći problem, a pojavom i širenjem novih medija i društvenih mreža, njegova identifikacija te zaštita mladih, postaje sve veći izazov za znanost i struku. Prvi problemi se javljaju pri samom definiranju nasilja u partnerskim vezama mladih, a najčešće ga opisujemo kao obrazac napadajućeg i kontrolirajućeg ponašanja koje jedna osoba koristi protiv druge kako bi stekla ili zadržala moć i kontrolu u vezi. Osoba koja čini nasilje se namjerno ponaša na način

koji uzrokuje strah i ponižavanje kako bi kontrolirala drugu osobu. Nasilje nad intimnim partnerom odnosi se na ponašanje u intimnoj partnerskoj vezi, a uzrokuje fizičku, seksualnu ili psihološku/emocionalnu štetu, uključujući djela fizičke agresije, seksualne prisile, psihološkog zlostavljanja i kontroliranja ponašanja, a može se dogoditi od strane trenutnog ili bivšeg partnera (Mansley, 2009). Autori Offenbauer i Buchalter (2011) dosta općenitije definiraju nasilje u partnerskim vezama mladih te ga opisuju kao ponašanje koje uključuje agresivno ponašanje i kontrolu od strane intimnog partnera. Važno je znati da ne postoji unificirana definicija partnerskog nasilja u vezama mladih, ali dakako da svaka od ponuđenih doprinosi boljem i svrhovitijem razumijevanju samog termina. Svaka od njih uključuje aktivnosti kao što su agresija, kontrola, nanošenje boli ili štete te ugrožavanje dostojanstva osobe.

Teorije partnerskog nasilja u vezama mladih

Feministička teorija

U istraživanju obiteljskog i partnerskog nasilja najveći utjecaj upravo imaju feminističke teorije koje nastoje rasvijetliti rodne uloge koje muškarci i žene zauzimaju, a koje mogu biti izvor netrpeljivosti, diskriminacije i nasilja. Muško nasilje nad ženama i djevojčicama je bilo u središtu drugog vala feminizma, a feminističke konceptualizacije nastale kao kritika postojećih teorija o nasilju u interpersonalnim relacijama i na osnovu prakse pružanja podrške ženama naglašavale su vremensku i prostornu univerzalnost fenomena muškog nasilja, određujući patrijarhat kao koncept koji obuhvata različite dimenzije nastajanja i održavanja nejednakosti između muškaraca i žena (Zaharijević i Lončarević, 2018: 264). Feministička teorija u središte problema nasilja postavlja patrijarhat, a patrijarhalno nasilje temelji se na vjerovanju da dominantnija jedinka, najčešće muškarac, kontrolira i ugnjetava slabije od sebe. Takva proširena definicija uključuje muško nasilje nad ženama i djevojčicama te nasilje nad djecom. „Izraz patrijarhalno nasilje kontinuirano podsjeća na to da je ono povezano sa seksizmom, seksističkim razmišljanjem i muškom dominacijom. (Hooks, 2004: 84.)“ Feministička teorija osim na rodnim ulogama, temelji se i na percepciji potrebe za kontrolom i moći. Kada izgube resurse (npr. prihode, edukaciju i sl.) ili percipiranu moć u vezi, mladi muškarci pribjegavaju nasilnom ponašanju kao sredstvu za povrat izgubljene moći i vrijednosti. Kontrola se učestalo ostvaruje ponižavanjem, socijalnom izolacijom i financijskom ovisnošću partnerice, a može biti popraćena tjelesnim ili seksualnim nasiljem (Dodaj i sur., 2017). Kako primjećujemo, feministička teorija se temelji na rodnim ulogama i željom za moći te muškarce najčešće kategorizira kao nasilne i dominantne, a žene kao submisivne i osjetljivije na nasilje. Glavna kritika ove teorije u slučajevima partnerskog nasilja je upravo u neopravdanosti takvog stajališta u svim situacijama. Pogrešna vjerovanja odnose se na to da žene ne čine nasilje (Miller i sur., 2001), a i ako ga čine ono je vrlo trivijalno zbog pretpostavke da žene ne mogu uzrokovati ozbiljne posljedice jer su konstitucijski manje i slabije (Griffiths, 2013). Naime, žene, kao i muškarci, mogu biti počinitelji nasilja i manifestirati nasilna ponašanja u svojim partnerskim vezama, a takvo nasilje ne mora nužno biti utemeljeno u patrijarhalnom stajalištu. Feministička teorija predstavlja sigurnu bazu i dobro polazište za istraživanje partnerskog i obiteljskog nasilja, a uvjetovanost širom društvenom slikom i situacijskim faktorima uveliko utječe na pojavu i doživljaj nasilja.

Teorija socijalnog učenja

Bandurina teorija socijalnog učenja pretpostavlja da ljudi uče jedni od drugih, promatranjem, imitacijom i modeliranjem te se ona često smatra mostom između biheviorističkih i kognitivnih teorija učenja jer obuhvaća pažnju, memoriju i motivaciju (Nabavi, 2012). Teorija socijalnog učenja se temelji na pretpostavci da ljudi svoja ponašanja uče na osnovu onoga što vide, odnosno dožive, a kasnije imitiraju i reproduciraju identična ponašanja kako bi riješili neki problem. Ovakvo učenje je tipično za djecu, a vidljivo je u različitim situacijama kao što je učenje jezika, agresije ili moralnog prosuđivanja. Većina obrazaca ljudskog ponašanja naučena je opservacijski kroz modeliranje: kroz promatranja drugih ljudi oko sebe koji oblikuju ideju o tome kako se provode nova ponašanja, a kasnije koriste te kodirane podatke kao vodič za djelovanje. Teorija socijalnog učenja pretpostavlja da se prisilna i negativna interpersonalna ponašanja uče kroz nasilne interakcije u vlastitoj obitelji (Dodaj i sur., 2017) te ukoliko dijete svjedoči situacijama nasilja u svojoj obitelji, vjeruje se da će u budućnosti dijete koristiti iste obrasce u svom vlastitom ponašanju. Doživljavanje nasilja među roditeljima u djetinjstvu često dovodi do preslikavanja nasilničkog ponašanja u odrasloj dobi te se događa da osobe koje su bile izložene nasilju među roditeljima, u svojoj odraslosti i same postanu nasilne prema svojim partnerima i/ili djeci, što nazivamo transgeneracijskim prijenosom nasilja (Rikić i sur., 2017). Pri tome valja imati na umu da nema razlike između djece koja su i sama bila žrtvama nasilja od strane roditelja, od onih koji su nasilje „samo“ promatrali (Stuckelberger, 2012). Nasilno ponašanje kao način rješavanja problema te osjećaji bespomoćnosti i ljutnje koji se javljaju i s vremenom počinju dominirati, zajednički su objema tim skupinama. Transgeneracijski prijenos nasilja događa se jer dijete razvija toleranciju prema nasilju, odnosno prihvaća agresivne oblike ponašanja kao prikladne u rješavanju problema te iste unosi u svoje intimne veze (Dodaj i sur., 2017). Slijedom navedenog možemo zaključiti da partnersko nasilje mladih jest ozbiljan problem, ali da je kao takav uvjetovan širom društveno-vrijednosnom orijentacijom. Postojanje obiteljskog nasilja i svjedočenje takvom ponašanju kod djece dakako da stvara osjetljivost za pojavu sličnog ili identičnog ponašanja u njegovoj odrasloj dobi, a preventivni programi trebaju holistički obuhvatiti sve sredine u kojima se djeca nalaze i odrastaju. Iako postoje empirijske činjenice o učenju nasilnog ponašanja (Riggs i sur., 2000), nedostaju objašnjenja o tome kako se zapravo takvo učenje događa.

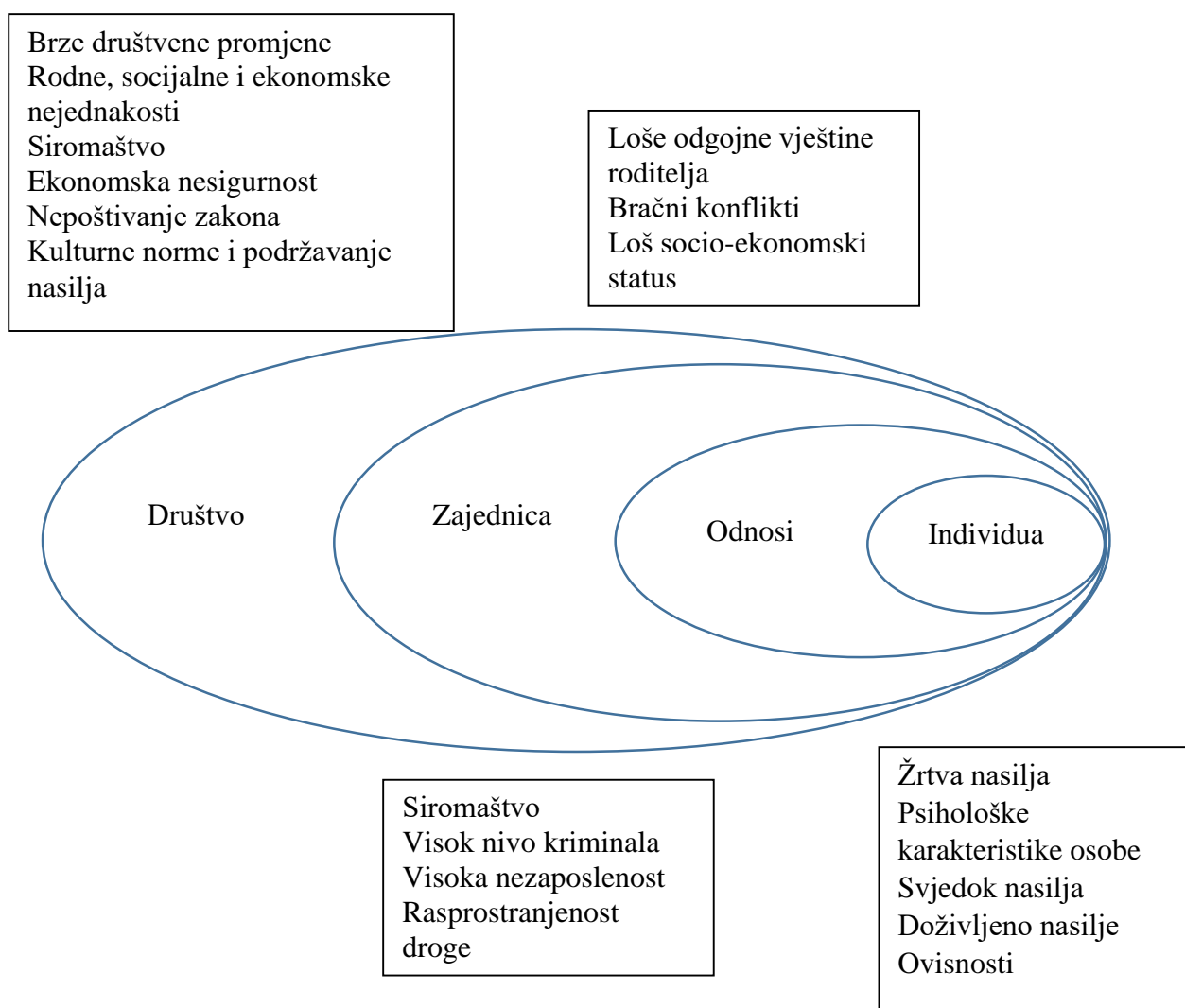
Na tragu toga autori Riggs i O'Leary (1989) proširili su teoriju socijalnog učenja te kreirali **pozadinsko-situacijski model** partnerskog nasilja, a koji se ogleda u postojanju

prediktivnih, odnosno pozadinskih čimbenika te onih koji zavise od okolnosti, odnosno situacijskih. Čimbenici prediktivne pozadine uključuju povijesne, društvene i pojedinačne karakteristike poput prethodne izloženosti nasilju bilo svjedočenjem i / ili zlostavljanjem u djetinjstvu, osobinama ličnosti, mentalnim stanjem te prihvaćanjem agresije kao strategije rješavanja sukoba. Situacijski čimbenici uključuju karakteristike odnosa kao što su sukobi, zadovoljstvo vezom, obrasci komunikacije i razina intimnosti, kao i stres, vještine rješavanja problema i očekivanja (Prat i sur., 2010). Riggs i O'Leary (1989) su na vrlo konkretan način dokučili kako se usvajaju nasilni obrasci ponašanja oslanjajući se na teoriju socijalnog učenja, a navedena saznanja ostavljaju prostora preventivskim znanostima u razvoju funkcionalnih i adekvatnih mjera kako bi spriječili, odnosno minimizirali mogućnost pojave nasilja u partnerskim vezama. U ovakvim preventivnim programima nasilje u partnerskim vezama se promatra kao naučeno ponašanje, a s počiniteljima nasilja se radi na identifikaciji događaja koji su ih potaknuli na nasilno ponašanje.

Teorija ekoloških sustava

Teorija ekoloških sustava je model pristupa istraživanju dječjeg (čovjekovog) razvoja koji se usredotočuje na pojedinca u njegovu okolinskom kontekstu. Njegov kreator, Bronfenbrenner, drži da dijete i okolina neprekidno utječu jedno na drugo na dvosmjernan, transakcijski način. Ekosustav (okolina) transakcijskim (interaktivnim) putem na čovjeka djeluje kroz mikrosustav (najbliža okolina: obitelj, škola, crkva, igralište...), mezosustav (sustav koji povezuje više mikrosustava, npr. roditelje i učiteljicu), egzosustav (socijalna okruženja u kojima čovjek neposredno ne sudjeluje: lokalna vlast, školsko vijeće...) i makrosustav (kultura i supkultura u kojoj čovjek živi: država – zemlja, pojedini dijelovi zemlje...) (Vasta i sur., 2005).

Slika 1. Teorija ekoloških sustava i partnersko nasilje mladih

Ekološki modeli nude široku osnovu za konceptualizaciju uzimajući u obzir složene interakcije između pojedinaca, obitelji, društva i društvenih faktora u pojavi partnerskog nasilja kod mladih. Na individualnoj razini, odnosno na mikrorazini, na pojavu nasilja u partnerskoj vezi utječe niz čimbenika (Kelly, 2011):

1. Demografski čimbenici (dob, spol, razina obrazovanja, razina prihoda...),
2. Psihološke karakteristike osobe,
3. Svjedok nasilja,
4. Osoba koja je doživjela nasilje tijekom odrastanja,
5. Upotreba psihoaktivnih supstanci.

Druga razina ekološke teorije sustava obuhvata relacije, odnosno odnos i veze osobe koja doživljava ili čini nasilje sa svijetom oko sebe, odnosno bliske veze s roditeljima, vršnjacima, susjedstvom, rodbinom i slično. Ukoliko takve relacije nisu adekvatne, odnosno, ukoliko osoba u njima ne može pronaći pomoć i sigurnost, postoji vjerojatnoća da će takva osoba biti osjetljivija na partnersko nasilje u usporedbi s osobom koja ima čvrste odnose. Treću razinu teorije ekološkog sustava u pojavi partnerskog nasilja dakako čini zajednica, odnosno okolina u kojoj se osoba nalazi, a ona obuhvata: školu/fakultet, studentski centar, sadržaje u zajednici, socijalne ustanove, kafiće i mjesta za zabavu i slično. Istraživanje je pokazalo da zajednice s visokom razinom socijalne neorganiziranosti, odnosno zajednice s nedostatkom kohezije među stanovnicima su u pozitivnoj korelaciji s višim razinama pojave partnerskog nasilja kod mladih (Strøm, 2020). Ukoliko u zajednici ne postoji adekvatna podrška mladima, svakako da postoji mogućnost da mladi neće potražiti pomoć ili podršku ukoliko im bude potrebna. Posljednja razina teorije ekoloških sustava obuhvaća najširi kontekst društva u kojem se pojedinac nalazi, a ogleda se u nizu odrednica kao što su: političko i društveno uređenje, globalne promjene, pravila, norme, zakoni i očekivanja koja upravljaju osobnim ponašanjem, društvena nejednakost, patrijarhalnost, siromaštvo i javno zdravlje. Ukoliko društvo u cjelini odobrava nasilje, odnosno tolerira ga, postoji velika mogućnost njegove pojave u partnerskim vezama mladih (Kelly, 2011). Država i njeni mehanizmi trebaju osigurati pretpostavke za izgradnju sigurnog društva, a zaštita svakog pojedinca treba biti prioritet svakog političkog sustava. Upravo u teoriji ekoloških sustava možemo primijetiti da partnersko nasilje kod mladih ima svoju korelacijsku dimenziju što upućuje na njegovu složenost i uvjetovanost širom društvenom situacijom.

Pojavni oblici partnerskog nasilja u vezama mladih

Partnersko nasilje se, kako smo naveli, pojavljuje u tri oblika, odnosno kao emocionalno, tjelesno te seksualno nasilje. Svaki od navedenih oblika ima svoje karakteristike i posebnosti, ali se najčešće javljaju u kombinaciji, što predstavlja problem pri identifikaciji samog nasilja. Budući da bi se partnerski odnos trebao bazirati na emocionalnoj povezanosti partnera, važno je znati da *emocionalno nasilje*, kao negativno iskorištavanje emocionalne povezanosti ili ovisnosti, predstavlja ozbiljan problem te ostavlja posljedice na emocionalni razvoj osobe, a zbog svoje kompleksnosti često ostane nezamijećeno. Istraživanje Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2005) iz deset država svijeta dosljedno pokazuje da emocionalno nasilje može imati dublji i negativniji učinak od tjelesnog nasilja te da trajno utječe na emocionalni razvoj mladih, ali i njihov život u odrasloj dobi. Budući da je emocionalni razvoj temelj za izgradnju cjelovite ličnosti, možemo ga odrediti kao proces kroz koji osoba stječe sposobnost osjećanja i izražavanja, te na kraju regulira i kontrolira različite emocije i ponašanje (O'Hagan, 2006). Nakon što smo definirali emocionalni razvoj, sada smo u mogućnosti definirati i istražiti emocionalno nasilje. Iako ga nije jednostavno odrediti, ono je najčešće kontinuirana, ponavljajuća, neprikladna, emocionalna reakcija na partnerove osjećaje i njihovo popratno ekspresivno ponašanje. Emocionalno nasilje se javlja u svim fazama partnerskog odnosa, a često je popraćeno drugim oblicima nasilja te u konačnici dovodi do straha za vlastiti život. Često smo u prilici čuti i govor o psihološkom ili mentalnom nasilju, no možemo ih objediniti u emocionalno nasilje definirajući ga kao pasivan i ignorirajući odnos prema partnerovim potrebama (Bilić, Zloković, 2004). Autorica Ajduković (2010) kaže kako je psihičko nasilje oblik emocionalnog nasilja čiji je cilj ostvariti moć i kontrolu nad žrtvom. Ono dakle uključuje različite zabrane koje nisu primjerene dobi žrtve (npr. druženja s prijateljima, zapošljavanje), prijetnje partneru ili bližnjima, vrijeđanje i ponižavanje, ismijavanje u javnosti, omalovažavanje, proglašavanje žrtve psihički bolesnom ili nestabilnom, ucjenjivanje, ograničavanje i kontrola kretanja, uhođenje, neprestano provjeravanje (npr. izravno ili telefonom), izoliranje od socijalne mreže, manipuliranje osjećajima žrtve i slično.

Često se, nažalost, emocionalno nasilje podrazumijeva i karakterizira kao „prirodno“ u međuljudskim odnosima, što se ne bi smjelo događati i trebalo bi od samog početka biti kategorički osuđeno. Istraživači smatraju da je poseban problem s emocionalnim nasiljem upravo to što osobe koje ga doživljavaju ne smatraju ugrožavajućim i opasnim te samim tim ga ni ne razumijevaju kao nasilje. Usprkos tome, istraživanja su pokazala da su upravo

emocionalno i psihološko nasilje najčešća vrsta nasilja koja se javlja u partnerskim vezama mladih (Ajduković i Ručević, 2009). S druge strane, u partnerskim odnosima, namjera da se nekome nanese tjelesna bol je često očigledna, za razliku od namjere nanošenja emocionalne boli, koja se nerijetko maskira u brigu za drugu stranu rečenicama poput: “Ja znam što je najbolje za tebe”, ili “Kad si već nesposoban/na da to učiniš sama, ja se moram brinuti za tebe”. Sve navedeno ide u prilog toga da emocionalno nasilje jest ozbiljan problem i da mu se ne može pristupati površno.

Prvi oblik nasilja u partnerskim vezama koji je izdvojen i posebno istraživao u prošlosti je *tjelesno nasilje*, odnosno, nanošenje boli fizičkim putem. Iako ne postoji jasan konsenzus u definicijama, one imaju neke zajedničke elemente koji se pojavljuju u većini definicija tjelesnog nasilja. Naime, autori Zloković i Dobrnjič (2008:53) jasno operacionaliziraju definiciju tjelesnog nasilja te navode da ono uključuje: različite udarce dlanom, šakom, nogom, štipanje, čupanje, ubode, opekotine, bacanje, nagnječenja, porezotine, gušenje, frakture, uskraćivanje sna, hrane, vode, korištenja sanitarnih prostorija, zdravstvene skrbi, izlaganje ekstremnim temperaturama, otrovima i infekcijama. Sličnu definiciju nudi i Mamula (2005:397) gdje navodi da tjelesno nasilje uključuje „uporabu sile, a može ići od naguravanja i čupanja, preko šamaranja i opekotina, različitih lakih tjelesnih ozljeda, do teških tjelesnih ozljeda koje mogu direktno, ili zbog posljedica, završiti smrću.“ Važno je naglasiti da se tjelesno nasilje javlja u različitim intenzitetima te uključuje ponašanja od guranja ili blagog stiska ruke do premlaćivanja i ubojstava, kako je i navedeno. Velika većina definicija se zadržava upravo na direktnom nanošenju boli uporabom fizičke sile, dok pojedine klasifikacije uključuju i trgovinu ljudima te ropstvo kao kategoriju tjelesnog nasilja, a ovakvi oblici su prisutni u zemljama nižeg ekonomskog statusa ili razvoja, konfliktnim područjima te izrazito patrijarhalnim zajednicama. Posebno valja istaknuti da danas još uvijek postoje društva gdje je trgovina ljudima, a posebno udavanje i prodaja ženske djece, prisutna i raširena, što dakako utječe na pojavu tjelesnog nasilja, kako u obitelji orijentacije, tako i kasnije u partnerskoj vezi. Različita ponašanja mogu biti tjelesno ugrožavajuća te je bitno naglasiti da tjelesno nasilje često ide u kombinaciji s drugim oblicima nasilja, prvenstveno emocionalnim. No, nužno je spomenuti da tjelesno nasilje često prethodi ili prati i sljedeći oblik nasilja o kojem se najčešće i ne govori zbog tabuiziranosti same teme i neadekvatne pažnje javnosti, a to je *seksualno nasilje*.

Seksualni razvoj i seksualna aktivnost kod mladih je prirodan trenutak njihovog odrastanja i obilježava ga potreba za istraživanjem svog ili tijela druge osobe. Danas se tjelesni razvoj

odvija sve bržim tempom, a tjelesna i spolna zrelost postižu se sve ranije, dok se zbog dužeg perioda školovanja i ekonomske nestabilnosti u društvu socijalna samostalnost postiže sve kasnije (Petani, 2018). Sve ovo utječe na seksualne aktivnosti mladih, a posebnu pažnju je potrebno usmjeriti na neprihvatljivo seksualno ponašanje, odnosno seksualno nasilje koje se javlja u partnerskim vezama. Ono nije rijetka pojava, a zbog nedostatka adekvatnog seksualnog odgoja i odgoja za partnerski život, mladi ulaze u odnose nespremni i neupućeni u to što zdrav seksualni odnos znači. Najsveobuhvatniju definiciju seksualnog nasilja ponudila je Svjetska zdravstvena organizacija koja navodi da je seksualno nasilje bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti, a koji može počinuti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze (WHO, 2002). Karakterizira ga upotreba sile, prijetnje ili ucjene za ugrožavanje dobrobiti i/ili života same žrtve ili njoj bliskih osoba. U partnerskim odnosima mladih seksualno nasilje može poprimiti različite oblike i intenzitete, a njegova pojava izaziva sram i osjećaj nemoćnosti kod osobe koja je žrtva takvog ponašanja (Baqwel-Gray, 2015). Oblici seksualnog nasilja su brojni, a ono najčešće uključuje tjelesni kontakt kao što je dodirivanje, glaćenje, štipanje, pripijanje uz tijelo, ali i verbalno ponašanje (ustrajavanje u nagovaranju na spolni odnos, ostavljanje na dostupnom mjestu pornografskih i seksualno sugestivnih slika) (Ajduković, 2010). Također, važno je istaknuti i definiciju seksualnog nasilja kako je postavlja Istanbulska konvencija (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2011) gdje navodi da seksualno nasilje i silovanje jeste:

- vaginalna, analna ili oralna penetracija seksualne naravi bilo kojim dijelom tijela ili predmetom u tijelo druge osobe bez pristanka te osobe,
- druge radnje seksualne naravi s drugom osobom bez pristanka te osobe,
- utjecanje da druga osoba, bez svojega pristanka, sudjeluje u radnjama seksualne naravi s trećom osobom. Pristanak mora biti dobrovoljan kao rezultat slobodne volje osobe, što se procjenjuje prema okolnostima slučaja.

Seksualno nasilje, baš kao i u specifičnim slučajevima, ima više oblika i otuda ga je, s obzirom na raznovrsnost mogućih posljedica, besmisleno tražiti isključivo u realiziranju čisto genitalnih odnosa. Ono se može manifestirati kroz upućivanje neprimjerenih komentara i uznemiravanje, snimanje i distribuciju osobnih fotografija i sve to u cilju seksualnog iskorištavanja osobe. Radačić (2014) ističe brojne posljedice seksualnog nasilja: fizičke posljedice (tjelesne ozljede, narušeno reproduktivno zdravlje, mogućnost zaraze spolno

prenosivim bolestima i neželjena trudnoća), psihičke posljedice (narušeno mentalno i seksualno zdravlje, samopouzdanje i samopoštovanje, traumatske reakcije i poremećaji) i društvene posljedice (etiketiranje, stigmatizacija i odbačenost).

Johnsonova tipologija partnerskog nasilja

Tijekom godina klinički rad i istraživanje nasilja među partnerima doprinijelo je razvoju teorijskih modela ili tipologija nasilja u partnerskim vezama (Chase i sur., 2001. Johnson, 2006), a sve kako bi objasnili dinamiku partnerskog odnosa koja je uključivala neki oblik nasilja od strane jednog ili oba partnera. Johnsonova empirijski testirana i široko prihvaćena tipologija (Johnson, 2008) prepoznaje postojanje različitih vrsta partnerskog nasilja koja se međusobno razlikuju u svojoj etiologiji i razvojnim putanjama. Središnji element Johnsonove tipologije leži u obrascima prisilne kontrole koju koristi bilo koji član u partnerskoj vezi. Johnson je identificirao četiri glavna oblika nasilja u partnerskim vezama, a uključuju: situacijsko nasilje, intimni terorizam, nasilni otpor i uzajamnu nasilnu kontrolu (Johnson i Ferraro, 2000). Počevši sa situacijskim partnerskim nasiljem primjećujemo da se ono najprije nazivalo uobičajenim partnerskim nasiljem koje nastaje u partnerskim interakcijama i nije posljedica sustavnog pokušaja jednog ili oba partnera da preuzme vlast u dijadi (Begić, 2017). Ono je manjeg intenziteta, javlja se rjeđe od ostalih oblika nasilja, vremenom se ne pojačava i u njemu su obično aktivna oba partnera, ali nešto više muškarci. Sljedeći oblik partnerskog nasilja je intimni terorizam koji je konceptualiziran kao pitanje kontrole koje je ukorijenjeno u patrijarhalnim tradicijama muške dominacije u intimnim partnerskim odnosima. Ono je vrsta partnerskog nasilja koje je ugrađeno u opći obrazac viših razina prisilne kontrole sa/ili u odsustvu fizičkog nasilja. Johnson (2008) naglašava da intimni terorizam nije rodno simetričan oblik nasilja te da su rijetke situacije u kojima su oba partnera intimni teroristi. Intimni terorizam je oblik partnerskog nasilja koje karakterizira prisila i kontroliranje te uključuje ponašanja poput prijetnji, izoliranja, ponižavanja, podcjenjivanja, zastrašivanja, psihičkog, emocionalnog, seksualnog i ekonomskog zlostavljanja, socijalne i ekonomske izolacije te korištenja različitih metoda prisile (Pence i Paymar, 1993; prema Sesar i Dodaj, 2014). Nasilni otpor, kao sljedeći identificiran i kategoriziran oblik partnerskog nasilja, je onaj u kojem se nasilje događa kao trenutna reakcija na napad s ciljem zaštite sebe, svog fizičkog, psihološkog i seksualnog integriteta, ali i svojih bližnjih od povreda, napada, omalovažavanja i ostalih ugrožavajućih radnji (Miller, 2005; prema Sesar i Dodaj, 2014). Ono se događa u situacijama kada partner koji doživljava nasilje nastoji zaštititi sebe te koristi fizičku silu ili drugi oblik

moći kako bi zaštitio svoju sigurnost, dakle, nasilni otpor se može pojaviti kao instinktivna reakcija te kao odgovor na početni napad ili obrambeni mehanizam nakon duljih slučajeva nasilja. Posebna opasnost u slučajevima nasilnog otpora su situacije u kojima partner koji doživljava nasilje kao jedini izlaz iz situacije vidi ubojstvo, tako da možemo govoriti o partnerskim ubojstvima, kao fatalnim ishodima nasilnog otpora. Kao posljednji oblik nasilja koji je Johnson (2006) identificirao i definirao je uzajamna nasilna kontrola, koja sama po sebi je rijetka pojava, a podrazumijeva situaciju u kojoj oba partnera nastoje uspostaviti kontrolu nad svojim partnerom. Konceptualne razlike među oblicima nasilja Johnson je ukorijenio u analizi uloge moći i kontrole u partnerskim odnosima. Manjkavost Johnsonove tipologije ogleda se u tome što su ispitanici s kojima je radio uglavnom bili djevojke i žene smještene u sigurnim kućama i skloništima, dok je broj muškaraca bio daleko manji. Tipološki pristupi često su se promatrali kao produktivna strategija za razumijevanje nasilja u partnerskim vezama te kao način za kreiranje efikasnih strategija zaštite i prevencije. No, tipološki pristupi razumijevanju partnerskog nasilja u suvremenom društvu su prilično ograničeni u mogućnostima svoje primjene. S nedostatkom dokaza da su trenutne tipologije konceptualno adekvatne ili klinički izvedive, važno je da istraživači i kliničari/praktičari budu svjesni problema povezanih s trenutnim tipologijama i pokušavaju proširiti perspektivu usvajanjem alternativnih pristupa.

Prevenција nasilja u partnerskim vezama mladih

Posljedice partnerskog nasilja u vezama mladih se manifestiraju u različitim segmentima života pojedinaca, što govori o nužnosti uspostavljanja adekvatnih programa prevencije partnerskog nasilja u vezama mladih. Naime, ovaj zadatak nije jednostavan i često je kompleksniji od programa prevencije nasilja nad djecom ili nasilja među vršnjacima. Upravo zbog okruženja u kojem se događa i intimnom odrednicom, mladi najčešće vješto prikrivaju ono što im se događa, a okolina ne može prepoznati znakove i adekvatno reagirati u slučajevima nasilja, što dakako doprinosi i razvoju preventivnih programa. Na prevenciju se može gledati kao na složen sustav mjera, aktivnosti i kontinuiranih napora koje za cilj ima otklanjanje rizičnih činitelja i posljedica njihova djelovanja, zatim za cilj im je i jačanje zaštitnih činitelja na svim razinama, područjima i ključnim točkama radi osiguravanja kvalitetnoga razvoja, prilagodbe i sazrijevanja novih naraštaja u sigurne, prilagođene, uspješne i sretne, a samim tim i zdrave ljude (Pažin-Ilakovac, 2012). Prevenција se najčešće dijeli na nekoliko kategorija, a njihova podjela je uvjetovana obuhvatom populacije koja je primarni korisnik preventivskih aktivnosti, tako da prepoznajemo: opću prevenciju – ona obuhvata cijelu populaciju, selektivnu prevenciju – usmjerena na članove pojedine populacije te indiciranu prevenciju koja se usmjerava ka osobama koje su već pokazale rizična ponašanja. Počevši od opće prevencije, tu prepoznajemo primarnu potrebu da nasilje postane društveno neprihvatljivo ponašanje, odnosno, da cijela populacija ili njena velika većina, sustavno ne odobrava korištenje nasilja ili agresije kao metode rješavanja sukoba, odgoju ili tradiciji. Mamula (2014) navodi da je za prevenciju nasilja u partnerskim vezama, tj. nasilja u obitelji vrlo važno senzibilizirati građanstvo kako bi žrtve češće prijavljivale nasilje i kako ne bi ostale stigmatizirane i okrivljene za ono što su proživjele. Prema Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (2013:10) svaka država potpisnica obvezuje se da će „*poduzeti potrebne mjere za promicanje promjena u društvenim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca s ciljem iskorjenjivanja predrasuda, običaja, tradicija i svih drugih postupanja u praksi koja se temelje na ideji manje vrijednosti žena ili na stereotipnim ulogama žena i muškaraca.*“ Oslanjajući na navedenu Konvenciju, svaka država bi trebala kreirati zakone i uredbe koje će jasno, nedvosmisleno i adekvatno, osuditi svaki vid nasilja i na taj način poduprijeti kreiranje kulture nulte tolerancije na nasilje. Druga razina prevencije partnerskog nasilja odnosi na selektivni pristup određenoj skupini društva koja se nalazi u riziku da bude žrtva ili počinitelj nasilja, u našem konkretnom slučaju, programi koji obuhvaćaju mlade kao posebnu skupinu u društvu. Ovakvi preventivni programi se najčešće

realiziraju kroz odgojno-obrazovne aktivnosti, sport, umjetnost ili usluge socijalne zaštite i zaštite mentalnog zdravlja mladih. Prepoznavanje rizičnih odnosa bi trebalo početi s učenjem toga što znači zdrav partnerski-intimni odnos. Podržavanje razvoja zdravih odnosa koji se temelje na poštovanju i uvažavanju ima potencijal da smanji pojavu nasilja u partnerskim vezama mladih i spriječi njegove štetne i dugotrajne učinke na pojedince, njihove obitelji ili zajednice (Niolon i sur., 2017). Pored navedenog, preventivni programi uključuju sadržaj kao što je učenje o rodnim razlikama i stereotipima, vještinama komuniciranja i nenasilnog rješavanja sukoba, prepoznavanju nasilja, smanjenju nasilnog ponašanja te jačanju kapaciteta za iskazivanjem potrebe za pomoći. Pored obitelji, za obrazovanje djece jedna od najvažnijih institucija je škola. Škola pruža prostor ne samo za obrazovanje, već predstavlja i okruženje u kom dolazi do socijalnog učenja, važnog za razvoj vjerovanja, interpersonalnih vještina i pruža kontekst u kom dolazi do oblikovanja identiteta. U školske kurikulume je potrebno uključiti sadržaj o nasilju u partnerskim vezama mladih, a njegova provedba je moguća kroz različite školske predmete i sadržaje. Škole bi trebale postati središnje institucije i nositelji suradnje i preventivnih aktivnosti u lokalnoj zajednici, te, barem, više nego do sada, uključiti ostale službe, ustanove, tijela i organizacije civilnog društva u ukupnu suradnju u tom segmentu brige za djecu i mlade (Hitrec, 2010). Kada govorimo o studentskoj populaciji, relativno mali broj preventivnih programa je usmjeren ka ovoj kategoriji mladih, a ukoliko i postoje, najčešće se realiziraju kroz studentska savjetovališta, gdje mladi najčešće dolaze tek u trenutku kada imaju negativno iskustvo nasilja. Jedna od dobrih preventivnih praksi je osnaživanje pojedinaca, odnosno kroz aktivnosti jačanja samopouzdanja, osnaživanje kompetencija za prepoznavanje i djelovanje u slučajevima nasilja te informiranjem o uslugama podrške u zajednici štitimo pojedince i jačamo njihove snage za suočavanje s potencijalnom opasnošću. Naposljetku govorimo o indiciranoj prevenciji koja je usmjerena na osobu pojedinačno koja se nalazi u riziku za pojavu određenog ponašanja ili negativnog iskustva te se često kategorizira kao rana intervencija. Iako primarno, indicirana prevencija svoje mjesto najčešće pronalazi u području ovisnosti, ona može biti dobar saveznik u cjelovitoj borbi protiv svakog oblika nasilja, a napose nasilja u partnerskim vezama mladih.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

*„Partnersko nasilje je „igra“ kontrole i moći.
Cilj je slomiti vas i natjerati da se pokorite.“*

M. Wakefield

Predmet istraživanja

Problem nasilja pred stručnjake danas postavlja niz izazova i pitanja na koja je nužno odgovoriti kako bi se takvo ponašanje preveniralo ili djelovalo ukoliko se ono dogodi, no to dakako da nije jednostavno. Nasilje u svojoj kompleksnosti se pojavljuje u različitim okruženjima te sukladno tome možemo govoriti o nasilju u obitelji, u intimnoj vezi, na radnom mjestu ili među vršnjacima. S druge strane, nasilje se manifestira u različitim oblicima te ga najčešće dijelimo na emocionalno, tjelesno te seksualno nasilje. Različite sredine u kojima se ono javlja, ali i različiti oblici nasilja otežavaju njegovo prepoznavanje, što rezultira time da većina nasilnih iskustava ostane neprepoznato. Osobi koja je preživjela se ne pruži adekvatna podrška i pomoć, a počinitelji istog prođu nezamijećeno. Unazad nekoliko godina nekolicina je aktivnosti, strategija i projekata koji za cilj imaju smanjiti, prevenirati ili djelovati u smjeru zaštite djece, mladih i odraslih od svakog oblika nasilja.

Poseban izazov za javnost predstavlja nasilje u partnerskim vezama mladih, koje ne samo da je neprepoznato, već je prekriveno nizom tabua i predrasuda, što svakako otežava, rekli bismo i onemogućava, njegovo prepoznavanje. Nasilje u partnerskim vezama mladih predstavlja obrazac napadajućeg, nasilnog i kontrolirajućeg ponašanja koje koristi jedna osoba protiv druge kako bi stekla ili zadržala moć i kontrolu u vezi. Osoba koja čini nasilje namjerno se ponaša na način koji uzrokuje strah, ponižavanje i sram kako bi kontrolirao drugu osobu, a takvo ponašanje nakon prvog pojavljivanja postaje sve češće i intenzivnije te osoba koja doživljava nasilje gubi kontrolu i moć nad vlastitim životom, postaje sve ovisnija o partneru, a izolirana od okoline. Promatrajući statistiku, približno 70% mladih je imalo iskustvo intimne, romantične veze (Collins, 2003), a čak 40% njih je doživjelo neko nasilno iskustvo tijekom tog perioda (O'Leary, 2008). Navodeći ovakve podatke, jasno nam je da nasilje u intimnim vezama mladih nije nešto što se događa u izoliranim slučajevima te da njegova pojava nije zanemariva. Osobe koje čine i doživljavaju nasilje dolaze iz svih socijalnih i ekonomskih sredina, vjerskih zajednica te rasnog i etničkog porijekla.

Ovim istraživanjem nastojat ćemo ispitati na koji način mladi, odnosno studenti prepoznaju i razumiju nasilje u intimnim vezama. Naime, ovim radom pokušat ćemo istražiti na koji način iskustva nasilja u obitelji i postojanje različitih rodnih stereotipa utječu na pojavu nasilja u intimnim vezama mladih, odnosno koja sve iskustva čine osobu osjetljivijom da doživi takvo iskustvo. S druge strane, nastojat ćemo prepoznati oblike ponašanja koji za mlade predstavljaju nasilno ponašanje, ali i najčešće oblike nasilja. Pored navedenog, važan segment

istraživanja će predstavljati i očekivanja studenata u njihovim sadašnjim, ali i budućim intimnim vezama.

Cilj i zadatci istraživanja

Cilj: Cilj istraživanja je ispitati kompetencije i iskustva mladih u vezi s nasiljem u partnerskim vezama.

Zadatci

1. Ispitati faktore rizika za pojavu partnerskog nasilja mladih
  - 1.1. Utvrditi razinu samopoštovanja kod mladih.
  - 1.2. Ispitati iskustva nasilja ili zlostavljanja mladih u obitelji.
  - 1.3. Ispitati rodno uvjetovane stereotipe i predrasude kod mladih.
2. Ispitati iskustva nasilnog ponašanja u partnerskim vezama kod mladih.
3. Ispitati najčešće oblike nasilnog ponašanja u partnerskim vezama kod mladih.
4. Istražiti mogućnosti razvoja preventivnih aktivnosti nasilja u partnerskim vezama mladih.

Hipoteze istraživanja

Hipoteza – Mladi imaju negativna iskustva u vezi s nasiljem u partnerskim vezama te posjeduju kompetencije za njegovo prepoznavanje.

H1 – Mladi imaju nisku razinu samopoštovanja.

H2 – Mladi su imali iskustvo obiteljskog nasilja ili zlostavljanja tijekom odrastanja.

H3 – Mladi su imali nasilna iskustva u intimnim vezama.

H4 – Emocionalno nasilje je najčešći oblik nasilja u intimnim vezama mladih.

H5 – Mladi imaju izražene rodne stereotipe i predrasude.

H6 – Preventivni programi efikasno smanjuju pojavu partnerskog nasilja u vezama mladih.

Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Metode: deskriptivna, metoda teorijske analize

Deskriptivna metoda je jedna od najčešćih metoda koja se koristi u istraživanju ponašanja, a predstavlja skup znanstveno – istraživačkih postupaka s kojima se opisuju pojave u odgoju i obrazovanju, točnije, ispituje se stanje, a time i njihove osobine, bez obzira na njihove uzorke (Mužić, 1999). U ovom istraživanju deskriptivnu metodu ćemo koristiti kako bismo opisali što to obuhvaća nasilje u intimnim vezama mladih, kako ga mladi percipiraju i doživljavaju te ispitali što sve utječe na njegovu pojavu.

Metoda empirijskog neeksperimentalnog istraživanja (Survey metod) se koristi za ispitivanje stavova vjerovanja, mišljenja ili intencija ljudi predstavlja jednu od često korištenih metoda u društvenim istraživanjima. Ovu istraživačku metodu smo koristili kako bismo ispitali odnos i mišljenje ispitanika o čimbenicima nastanka nasilja u partnerskim vezama mladih, ali i ispitali njihova osobna iskustva u odnosu s ovim problemom.

Anketiranje je postupak u kojem ispitanici pismeno odgovaraju na pitanja koja se odnose na činjenice koje su im poznate ili na pitanja u vezi s njihovim osobnim mišljenjem (Mužić, 1999). Anketiranje je poseban oblik ne-eksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanju, pribavljen odgovarajućim nizom pitanja. Naime, anketiranje ćemo koristiti u ovom radu kako bismo istražili razinu samopoštovanja kod mladih, ali i ispitali iskustva nasilja u obitelji te nasilja u intimnim vezama kod mladih. Pored navedenog, anketiranjem ćemo uvidjeti koji su to najčešći nasilni oblici ponašanja s kojima se mladi suočavaju, ali i njihove rodne stereotipe koji dovode do osjetljivosti za nasilje. Ovom prigodom ćemo koristiti grupno anonimno anketiranje.

Za ovo istraživanje osnovni mjerni instrument je **anketni upitnik** kreiran od strane CESI-a - Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje koji je primijenjen prvi put 2004. godine u akcijskom istraživanju rasprostranjenosti intimnog partnerskog nasilja kod mladih te je revidirano i prilagođeno kasnijem istraživanju provedenom 2007. godine u Republici Hrvatskoj. Uz odobrenje Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje upitnik je korišten za potrebe ovog istraživanja te je prilagođen studentskoj populaciji manjim izmjenama te je jezično prilagođen. Upitnik se sastoji od 35 pitanja, od čega su 2 pitanja otvorenog tipa, dok su 33 pitanja zatvorenog tipa oblikovana kao nominalne i ordinalne skale. Pitanja obuhvaćaju

sljedeće cjeline: individualne značajke, iskustva nasilja u obitelji, iskustvo partnerske veze, iskustvo nasilja u partnerskoj vezi, stavove o rodnim ulogama i stereotipima, prepoznavanje oblika nasilnog ponašanja i znakova u partnerskoj vezi te preventivskim djelovanjem.

Upitnik je ponuđen u digitalnoj formi uz pomoć Google Forms alata te je kao takav bio distribuiran ispitanicima. Svaki ispitanik je mogao jednom ispuniti upitnik, a podatci su prikupljeni u periodu od 1. do 31. prosinca 2020. godine.

Statistička obrada podataka

Kvantitativni podatci su analizirani uz pomoć programa za statističku obradu podataka SPSS verzija 24.0. Za potrebe analiziranja rezultata istraživanja izračunali smo frekvencije i postotke, hi kvadrat test, aritmetičku sredinu te standardnu devijaciju. Rezultati su prikazani kroz tablice koje daju detaljan pregled rezultata i analize podataka.

Uzorak istraživanja

Za ovo istraživanje korišten je nenamjerni uzorak, odnosno uzorak koji izvire iz istraživačeva odabira pojedine ciljne skupine s posebnim obilježjima. U užem smislu, pribjeglo se odabiru ciljanog uzorka koji ima obilježje populacije koju se istražuje, a prostorno je određen mjestom studiranja. Ovim istraživanjem obuhvaćena je populacija studenata prvog, drugog te integriranog prvog i drugog ciklusa studija Univerziteta u Sarajevu.

Tablica 1. Demografska obilježja uzorka

Spol	N	%
<i>Muški</i>	79	16
<i>Ženski</i>	419	84
<i>Ukupno</i>	498	100
Dob	N	%
<i>16-18</i>	9	2
<i>19-21</i>	230	45
<i>22-24</i>	198	41
<i>25 i više</i>	68	12
Mjesto prebivališta	N	%
<i>Selo</i>	69	14
<i>Prigradsko naselje</i>	110	22
<i>Grad</i>	319	64
S kim žive	N	%
<i>S majkom</i>	58	12
<i>S majkom i ocem</i>	344	69

<i>S ocem</i>	11	2
<i>S bakom/nanom, djedom</i>	8	2
<i>U dječjem domu</i>	2	0
<i>Sa starateljem/starateljicom</i>	4	1
<i>Sam</i>	71	14
<i>Odgoj u vjerskom duhu</i>	N	%
<i>Da, dosljedno i u skladu s vjerskim načelima</i>	171	34
<i>Da, ali ne previše</i>	253	51
<i>Ne</i>	73	15

Iz tablice je vidljivo da je u istraživanju sudjelovalo 498 ispitanika, od čega 79 ispitanika muškog spola, što čini 16% ukupnog uzorka te 419 ispitanika ženskog spola što je 84% uzorka. Ispitanici u ovom istraživanju su bili studenti prvog, drugog te integriranog prvog i drugog ciklusa studija Univerziteta u Sarajevu. Kada govorimo o dobi ispitanika primjećujemo relativno mali broj studenata između 16 i 18 godina (2%) dok je najveći broj ispitanika starosti između 19 i 24 godine, odnosno 428 ispitanika što čini 86% uzorka. Samo 12% ispitanika ima 25 ili više godina. Mjesto prebivališta ispitanika je u 64% grad dok je 22% ispitanika naseljeno u prigradskom naselju, odnosno 14% ima mjesto prebivališta u ruralnoj sredini, odnosno selu. Najveći broj ispitanika, njih ukupno 344 živi s ocem i majkom, što čini 69% ispitanika. S druge strane, 12% živi samo s majkom, a 2% samo s ocem. S bakom/nanom ili djedom živi 2% ispitanika, u dječjem domu ili sa starateljem živi 1% ispitanika. Dio ispitanika, 14% živi privremeno ili trajno sami. Tijekom odrastanja jedna od bitnih odrednica je dakako i odgoj u vjerskom duhu te možemo primijetiti da je 34% ispitanika odgajano u potpunosti u skladu i dosljedno s vjerskim načelima, 51% ispitanika je tijekom svog odrastanja dijelom odgajano u vjerskom duhu, odnosno ta komponenta nije bila izričito naglašena, ali je bila prisutna, dok 15% ispitanika nije odgajano u vjerskom duhu, odnosno vjerski i drugi običaji nisu zauzimali važno mjesto u njihovom odrastanju.

ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

*“Je li te ikad zarobio u sobi i nije te pustio van?
Je li ikad podigao šaku kao da ćete udariti?
Je li ikada bacio predmet koji te je pogodio ili je zamalo to učinio?
Je li te ikad ucjenjivao i vikao na tebe?
Je li te ikad prisilio na nešto što nisi željela?
Je li ti ikad prijetio da ćete ozlijediti?
Ako je odgovor na bilo koje od ovih pitanja potvrdan,
onda se možemo prestati pitati hoće li ikada biti nasilan...
već je bio.”*

L. Bancroft

Aspekti obiteljsko-pedagoške detekcije i prevencije partnerskog nasilja u vezama mladih

Nasilje u partnerskim vezama mladih predstavlja jedan od gorućih problema s kojima se suočavaju mladi, a u vremenu velikih promjena, često izostaje adekvatna zaštita i briga za zdravlje i dobrobit mladih, a posebno studenata, koji su ujedno i u fokusu ovog istraživanja. Naime, istraživanje pod nazivom „Aspekti obiteljsko-pedagoške detekcije i prevencije partnerskog nasilja u vezama mladih“ pokušali smo istražiti na koji način iskustva nasilja u obitelji i postojanje različitih rodnih stereotipa utječu na pojavu nasilja u intimnim vezama mladih, odnosno koja sve iskustva čine osobu osjetljivijom da doživi takvo iskustvo. S druge strane, nastojali smo prepoznati oblike ponašanja koji za mlade predstavljaju nasilno ponašanje, ali i identificirati najčešće pojavne oblike partnerskog nasilja u vezama mladih. Pored navedenog, važan doprinos ovog istraživanja se ogleda u ispitivanju očekivanja mladih u njihovim sadašnjim ili budućim partnerskim vezama. Za potrebe ovog istraživanja ispitali smo 498 studenata prvog, drugog te integriranog prvog i drugog ciklusa studija Univerziteta u Sarajevu prilikom čega smo koristili deskriptivnu, komparativnu te metodu teorijske analize. Prikupili smo podatke koristeći anketni upitnik koji se sastojao od 35 pitanja, od čega su 2 pitanja otvorenog tipa, dok su 33 pitanja zatvorenog tipa oblikovana kao nominalne i ordinalne skale. Pitanja obuhvaćaju sljedeće cjeline: individualne značajke, iskustva nasilja u obitelji, iskustvo partnerske veze, iskustvo nasilja u partnerskoj vezi, stavove o rodnim ulogama i stereotipima, prepoznavanje oblika nasilnog ponašanja i znakova u partnerskoj vezi te preventivnim djelovanjem. Prikazani rezultati su obrađeni i analizirani koristeći statistički software SPSS verzija 24.0 čime smo dobili organizirane i adekvatno prezentirane podatke.

Samopoštovanje i obiteljska iskustva nasilja

Čovjekov razvoj i njegova prva iskustva snažno utječu na razvoj njegove ličnosti u budućnosti. Uzimajući u obzir da život u obitelji može imati pozitivna i negativna obilježja, nužno je takva iskustva vrjednovati i uzeti u obzir kada istražujemo partnersko nasilje u vezama mladih. S druge strane, razina poštovanja koju mladi postignu može biti od velike važnosti za razumijevanje faktora rizika, ali i razvoja otpornosti u stresnim situacijama.

Tablica 2. Pregled rezultata Rosenbergove skale

<i>U sljedećim tvrdnjama označi odgovarajuću razinu točnosti.</i>	U potpunosti netočno		Djelomično netočno		Niti točno, niti netočno		Djelomično točno		U potpunosti točno	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
<i>Općenito govoreći zadovoljan/zadovoljna sam sobom.</i>	17	3	37	8	112	23	188	39	132	27
<i>Želio/željela bih imati više poštovanja prema sebi.</i>	63	12	99	19	95	18	116	23	114	28
<i>Osjećam da nema mnogo toga čime bih se mogao/mogla ponositi.</i>	230	47	121	25	73	15	42	9	19	4
<i>Ponekad se osjećam potpuno beskorisnim/beskorisnom.</i>	163	34	112	24	92	19	69	14	47	10
<i>Sposoban/sposobna sam raditi i izvršavati zadatke podjednako uspješno kao i većina drugih ljudi.</i>	7	2	21	4	64	13	121	25	274	56
<i>S vremena na vrijeme osjećam se bezvrijedno.</i>	154	32	100	21	104	21	73	15	53	11
<i>Osjećam da sam isto toliko sposoban/sposobna koliko i drugi ljudi.</i>	14	3	37	8	75	15	135	28	225	46
<i>Osjećam da posjedujem niz vrijednih osobina.</i>	11	2	18	4	81	17	123	25	252	52

<i>Sve više dolazim do spoznaje da jako malo vrijedim.</i>	295	61	90	19	60	12	25	5	14	3
<i>Mislim da vrijedim, barem kao i drugi ljudi.</i>	20	4	32	7	91	19	107	22	235	48

Za procjenu samopoštovanja korištena je Rosenbergova skala sa 10 tvrdnji te ispitanici određuju razinu slaganja u odnosu na njih osobno na skali od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene). Određene tvrdnje koje se odnose na nedostatak samopoštovanja obrnuto se boduju, a ukupni rezultat formira se zbrajanjem procjena za svaku tvrdnju te se rezultati kreću u rasponu od 10 do 50. Viši rezultat označava viši stupanj samopoštovanja, dok niži rezultat označava niži stupanj samopoštovanja. U ovom istraživanju dobiveni rezultati od 10 do 30 definirani su kao niže samopoštovanje, od 30 do 40 kao srednje, a rezultati od 40 do 50 kao visoka razina samopoštovanja.

Tablica 3. Razina samopoštovanja

<i>Samopoštovanje</i>	N	%
<i>Nisko</i>	93	19
<i>Srednje</i>	86	18
<i>Visoko</i>	300	63

Uz pomoć Rosenbergove skale za samoprocjenu samopoštovanja te koristeći 10 čestica došli smo do rezultata da nisku razinu samopoštovanja procjenjuje 19% ispitanika. Srednju razinu samopoštovanja uviđamo kod 18% ispitanika dok čak 63% procjenjuje visoku razinu samopoštovanja.

Tablica 4. Statistička značajnost razine samopoštovanja

Samopoštovanje	
Hi kvadrat	185.165
df.	2
p.	.000

Koristeći hi-kvadrat provjerili smo li postoji statistički značajna razlika u broju ispitanika sa niskim, srednjim i visokim samopoštovanjem te na osnovu prikazanih rezultata vidimo da je $p < 0,05$ što znači da postoji statistički značajna razlika, odnosno da značajno veći broj mladih ima visoko samopoštovanje u odnosu na broj mladih sa srednjim i niskim samopoštovanjem.

Tablica 5. Iskustva nasilja u obitelji

Događa li se (ili se događalo) u tvojoj obitelji?	DA/NE	f	%	Hi kvadrat	df	P
<i>Odrasle osobe često viču na tebe.</i>	Da	194	39	21.984	1	.000
	Ne	298	61			
<i>Odrasle osobe te vrijeđaju i nazivaju pogrđnim imenima.</i>	Da	130	27	107.959	1	.000
	Ne	360	73			
<i>Odrasle osobe te kažnjavaju zatvaranjem i/ili oduzimanjem hrane.</i>	Da	17	3	425.354	1	.000
	Ne	474	97			
<i>Odrasle osobe te kažnjavaju zabranom telefoniranja i/ili izlazaka.</i>	Da	123	25	120.755	1	.000
	Ne	366	75			
<i>Odrasle osobe te tuku, vuku za kosu ili šamaraju.</i>	Da	61	13	274.500	1	.000
	Ne	427	88			
<i>Odrasle osobe ti prijete i zastrašuju te.</i>	Da	93	19	186.893	1	.000
	Ne	395	81			
<i>Odrasle osobe uzimaju ili namjerno uništavaju tvoje stvari.</i>	Da	39	8	342.519	1	.000
	Ne	447	92			
<i>Sukobi se rješavaju korištenjem fizičke sile.</i>	Da	51	10	304.363	1	.000
	Ne	436	90			
<i>Odrasle osobe se ponašaju nasilno pod utjecajem alkohola i/ili droga.</i>	Da	36	7	353.645	1	.000
	Ne	451	93			
<i>Odrasle osobe te dodiruju na seksualan način.</i>	Da	8	2	456.525	1	.000
	Ne	480	98			
<i>Odrasle osobe te prisiljavaju na neželjeno seksualno iskustvo.</i>	Da	5	1	469.204	1	.000
	Ne	484	99			

Analizom dobivenih rezultata primjećujemo da je verbalno nasilje najčešći oblik nasilja koji su ispitanici doživjeli tijekom odrastanja, odnosno 39% ispitanika imalo je iskustvo vikanja na njih, 27% je doživjelo da ih netko naziva pogrdnim imenom ili vrijeđa dok je 25% ispitanika kažnjavano oduzimanjem telefona ili zabranom izlaska. Nešto manji broj ispitanika je doživio tjelesno nasilje tijekom svog odrastanja, odnosno 13% je imalo iskustvo da ih netko tuče, vuče za kosu ili šamara te je 10% ispitanika naglasilo da se sukobi u njihovoj obitelji najčešće rješavaju korištenjem fizičke sile. Najmanja zabilježena prevalencija vidljiva je kod tvrdnji koje se odnose na seksualno nasilje tako da 2% ispitanika navodi da su imali iskustvo neželjenog dodirivanja sa seksualnim obilježjima dok je 1% ispitanika bili prisiljeno na seksualni odnos s drugom odraslom osobom u obitelji.

U nastavku smo provjerili postoji li statistički značajna razlika u broju ispitanika koji su doživjeli neki od navedenih oblika nasilja u svojoj obitelji, u odnosu na broj ispitanika koji to nisu doživjeli. Na osnovu prikazanih rezultata hi kvadrata vidimo da je za sve prikazane oblike ponašanja $p < 0,05$ što znači da postoji statistički značajna razlika, odnosno da značajno veći broj ispitanika nije doživio navedene oblike ponašanja u svojoj obitelji u odnosu na broj ispitanika koji je doživio.

Tablica 6. Konzumiranje opojnih sredstava

Pitanje	Učestalost	f	%
<i>Koliko često si i u zadnjih mjesec dana pio/pila alkoholna pića?</i>	Nikad	273	55
	Jednom ili dva puta	146	30
	Više puta mjesečno	74	15
<i>Koliko često si u zadnjih mjesec dana konzumirao/konzumirala drogu.</i>	Nikad	455	93
	Jednom ili dva puta	25	5
	Više puta mjesečno	10	2

Iz navedenih podataka primjećujemo da približno jednak broj ispitanika konzumira alkoholna pića u odnosu na one koji ne konzumiraju, odnosno 30% ispitanika je u zadnjih mjesec dana jednom ili dva puta pilo alkohol, dok je 15% pilo alkoholna pića više puta mjesečno. S druge strane, 55% ispitanika nije u zadnjih mjesec dana nikako konzumiralo

alkoholna pića. Kada govorimo o korištenju, odnosno konzumaciji droga, primjećujemo da 93% ispitanika nije nikako konzumiralo drogu u zadnjih mjesec dana, dok je 5% konzumiralo jednom ili dva puta mjesečno te 2% ispitanika naglašava višestruku konzumaciju droga u zadnjih mjesec dana.

Karakteristike partnerskog odnosa u vezama mladih

Partnerske veze mladih predstavljaju specifičan oblik intimnog odnosa koji ima mnoga obilježja po kojima se razlikuje od bilo kojeg drugog odnosa. Najjednostavnije gledano, partnerski (intimni) odnos možemo obilježiti kao složenu kombinaciju strasti, predanosti, prijateljstva i ljubavi u kojoj dvoje ljudi osjeća potrebu za neprekidnom bliskom međusobnom interakcijom (Howe, 2002). Mladi u partnerskim odnosima doživljavaju niz iskustava koja utječu na njihovu svakodnevicu i njihovu interakciju s društvom. Također, važno je naglasiti da partnerski odnosi jesu bitan segment odrastanja, a njihovo razumijevanje predstavlja složen fenomen koji je predmet proučavanja mnogih znanosti.

Tablica 7. Povijest partnerskih odnosa

<i>Pitanje</i>	<i>Odgovor</i>	F	%
<i>Jesi li ikad bio/bila u vezi?</i>	Da	429	87
	Ne	66	13
<i>Da li je ta veza uključivala seksualni odnos?</i>	Da	224	52
	Ne	203	48
<i>Trajanje najduže veze</i>		f	%
	0-5 mjeseci	70	17
	6-12 mjeseci	81	19
	1-2 godine	99	23
	Više od 2 godine	175	41

Većina ispitanika, čak njih 87% ima iskustvo partnerske veze tijekom svog odrastanja te je kod 52% ispitanika ta veza uključivala seksualni odnos. Kada govorimo o trajanju partnerskih veza, primjećujemo da je 17% ispitanika imalo najdužu vezu do 5 mjeseci, 19% između 6 i 12 mjeseci te 23% između jedne i dvije godine. Partnersku vezu dužu od dvije godine ima 41% ispitanika.

Tablica 8. Trenutni status partnerske veze i seksualnih aktivnosti

<i>Pitanje</i>	<i>Odgovor</i>	f	%
<i>Jesi li trenutno u vezi?</i>	Da	221	52
	Ne	208	48

<i>Uključuje li tvoja sadašnja veza seksualni odnos</i>	Da	155	71
	Ne	62	29
		f	%
<i>Jesi li koristio/koristila neko sredstvo zaštite pri posljednjem seksualnom odnosu (Ako si koristio/koristila više sredstava, označi sva korištena sredstva zaštite).</i>	Ne	49	28
	Prekinuti snošaj	28	16
	Prirodne metode	6	3
	Ne znam	0	0
	Kontracepcijske pilule	4	2
	Kondom (prezervativ)	89	51

Trenutno u partnerskoj vezi je 52% ispitanika, te 71% ispitanika koji su u vezi prakticira redovan seksualni odnos. Prilikom seksualnog odnosa 28% ispitanika nije koristilo nikakvo sredstvo zaštite, dok je najveći broj ispitanika koji imaju seksualne odnose u vezi, njih 51%, koristilo kondom, odnosno prezervativ. Ispitanici su naveli da je njih 16% koristilo metodu prekinutog snošaja, 3% prirodne metode te 2% kontracepcijske pilule.

Tablica 9. *Zadovoljstvo partnerskom vezom*

Pitanje	Odgovor	f	%
<i>Ako si trenutno u vezi, koliko si zadovoljan/zadovoljna vezom?</i>	Nikako	0	0
	Djelomično	11	5
	Uglavnom	58	27
	U potpunosti	149	68

Iz navedene tablice primjećujemo da je 68% ispitanika u potpunosti zadovoljno svojom vezom, njih 27% je uglavnom zadovoljno, dok je 5% ispitanika djelomično zadovoljno svojom trenutnom vezom.

Tablica 10. Komunikacija u partnerskoj vezi

Ako si trenutno u vezi, koliko često...	M	SD
<i>Razgovarate o osjećajima?</i>	4.2	0.8
<i>Dolazi do nesporazuma u komunikaciji?</i>	2.6	0.8
<i>Nesporazume/probleme nastojite riješiti razgovorom/pregovaranjem?</i>	4.3	0.8

U tablici su prikazane deskriptivne vrijednosti (aritmetičke sredine i standardne devijacije) odgovora ispitanika, gdje su na skali Likertovog tipa vrijednosti od 1 do 5 procjenjivali koliko se slažu, odnosno ne slažu s navedenom tvrdnjom. Na osnovu prikazanih rezultata vidimo da se ispitanici slažu sa tvrdnjom da razgovaraju o osjećanjima $M=4,2$ ($SD=0,8$) te da nesporazume i problem nastoje riješiti razgovorom $M=4,3$ ($SD=0,8$), dok je nizak stepen slaganja sa tvrdnjom da dolazi do nesporazuma u komunikaciji $M=2,6$ ($SD=0,8$).

Tablica 11. Važne karakteristike u partnerskoj vezi

Koliko su ti navedene karakteristike važne u vezi	M	SD	Min	Maks
komunikacija	4.9	.5	1	5
<i>seks</i>	3.0	1.4	1	5
otvorenost	4.8	.6	1	5
<i>ljubomora</i>	1.9	.9	1	5
povjerenje	4.9	.5	1	5
<i>kompromis</i>	4.6	.8	1	5
<i>ovisnost o partneru/partnerici</i>	1.9	1.0	1	5
<i>brižljivost</i>	4.6	.8	1	5
<i>kontrola</i>	1.9	1.3	1	5
<i>razgovor o osjećajima</i>	4.6	.8	1	5
prijateljstvo	4.8	.6	1	5
<i>intimnost</i>	4.4	1.0	1	5
ljubav	4.8	.6	1	5
iskrenost	4.8	.5	1	5
bliskost	4.8	.6	1	5

<i>prepuštanje</i>	3.9	1.1	1	5
<i>pažnja</i>	4.6	.8	1	5

Na osnovu dobivenih rezultata istraživanja primjećujemo da su najvažnije karakteristike u partnerskim vezama mladih: komunikacija, otvorenost, povjerenje, prijateljstvo, ljubav, iskrenost i bliskost. Nešto manju važnost imaju sljedeće karakteristike: kompromis, razgovor o osjećajima, intimnost i pažnja. Najmanju važnost zauzimaju karakteristike kao što su: seks, ljubomora, ovisnost o partneru, kontrola te prepuštanje.

Iskustvo nasilja u partnerskim vezama mladih

Nasilje nad intimnim partnerom odnosi se na ponašanje u intimnoj partnerskoj vezi, a uzrokuje fizičku, seksualnu ili psihološku/emocionalnu štetu, uključujući djela fizičke agresije, seksualne prisile, psihološkog zlostavljanja i kontroliranja ponašanja, a može se dogoditi od strane trenutnog ili bivšeg partnera (Mansley, 2009). Mladi tijekom svog odrastanja, zbog osjetljivosti perioda u kojem se nalaze, izloženi su posebnom riziku od pojave i doživljavanja nasilja u partnerskim vezama. Nasilje može biti razumijevano kao osobno neprimjereno ponašanje prema partneru, te ponašanje partnera prema nama, a koje uključuje agresivne, nasilne i ugrožavajuće oblike ponašanja.

Tablica 12. Procjena osobnog ponašanja u partnerskoj vezi

<i>Ponašaš li se ikada u vezi na sljedeći način?</i>	<i>DA/NE</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>Hi kvadrat</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
<i>Govoriš stvari koje vrijeđaju ili ponižavaju mladića/djevojku pred drugima.</i>	Da	13	3	376.583	1	.000
	Ne	414	97			
<i>Prisiljavaš mladića/djevojku na seks.</i>	Da	6	1	400.340	1	.000
	Ne	418	99			
<i>Udaraš ili šamaraš mladića/djevojku.</i>	Da	11	3	382.139	1	.000
	Ne	414	97			
<i>Ismijavaš mladića/djevojku.</i>	Da	14	3	367.858	1	.000
	Ne	408	97			
<i>Ponašaš se izrazito ljubomorno.</i>	Da	72	17	185.791	1	.000
	Ne	353	83			
<i>Ponašaš se posesivno, kao da je mladić/djevojka tvoje vlasništvo.</i>	Da	36	8	294.169	1	.000
	Ne	390	92			
<i>Bacaš predmete na mladića/djevojku.</i>	Da	10	2	386.939	1	.000
	Ne	416	98			
<i>Optužuješ mladića/djevojku da se viđa s drugima.</i>	Da	32	8	306.638	1	.000
	Ne	393	92			
	Da	5	1	405.235	1	.000

<i>Prijetiš da ćeš ozlijediti mladića/djevojku ili nekoga tko mu/joj je blizak.</i>	Ne	420	99			
<i>Povlačiš za kosu ili guraš mladića/djevojku.</i>	Da	9	2	388.764	1	.000
	Ne	415	98			
<i>Namjerno uništavaš neku stvar koja pripada mladiću/djevojci.</i>	Da	5	1	401.238	1	.000
	Ne	416	99			
<i>Provjeravaš stalno gdje je mladić/djevojka i što radi.</i>	Da	47	11	256.840	1	.000
	Ne	377	89			
<i>Koristiš ucjene i manipulacije da bi dobio/dobila ono što želiš.</i>	Da	20	5	343.810	1	.000
	Ne	400	95			
<i>Prijetiš mladiću/djevojci da ćeš se ubiti ako te ostavi.</i>	Da	4	1	405.152	1	.000
	Ne	417	99			
<i>Nagovaraš i ucjenjuješ mladića/djevojku da bi pristao/pristala na seks.</i>	Da	2	0	417.038	1	.000
	Ne	423	100			
<i>Nazivaš mladića/djevojku pogrđnim imenima.</i>	Da	26	6	329.333	1	.000

Iz priloženih podataka dobivamo informacije o procjeni ispitanika o njihovom ponašanju u partnerskoj vezi te uviđamo da relativno mali broj mladih svoje ponašanje procjenjuje kao nasilno. Naime, primjećujemo da je najčešći oblik nasilja koji su identificirali ispitanici u svom ponašanju je verbalni ili emocionalni oblik nasilja, dok tjelesni ili seksualni je mnogo manje prisutan. Slijedi da 3% ispitanika svog partnera vrijeđa i ponižava pred drugim ljudima te ismijava ih, odnosno 6% ispitanika svog partnera naziva pogrđnim imenima. Kada govorimo o ljubomori, možemo primijetiti da 17% ispitanika svoje ponašanje u odnosu prema partneru opisuje kao izrazito ljubomorno, dok 8% ispitanika govori da su posesivni u partnerskoj vezi, odnosno ponašaju se kao da je partner njihovo vlasništvo. Nasilje se često može ogledati u okrivljavanju partnera da se viđa s drugima (8%), što dovodi do stalnog provjeravanja gdje je partner i s kim provodi vrijeme, što je 11% ispitanika navelo kao karakteristično ponašanje u svojoj partnerskoj vezi. Nešto manji broj ispitanika koristi ucjene i manipulacije (5%) dok 1% ispitanika prijete smrću partneru ukoliko ga ostavi. Tjelesno nasilje

se javlja u različitim oblicima te je 3% ispitanika navelo da udara ili šamara svog partnera, 2% ispitanika baca predmete na svog partnera te 1% uništava materijalne stvari koje pripadaju toj osobi. Povlačenje za kosu i guranje također predstavlja jedan oblik tjelesnog nasilja, a primjenjuje ga 2% ispitanika. Korištenje prijetnje da će ozlijediti partnera navelo je 1% ispitanika kao ponašanje koje je prisutno u njihovoj partnerskoj vezi. Na seksualno neprimjeren način ponaša se znatno manji broj ispitanika te primjećujemo da je 1% ispitanika svog partnera prisililo na seksualni odnos, dok nitko nije naveo da nagovara i ucjenjuje svog partnera da bi pristao na seksualni odnos.

Nadalje smo ispitivali postoji li statistički značajna razlika u nasilnom obliku ponašanja mladih. Uz pomoć hi-kvadrata dobili smo da su sve uključene varijable $p < 0,05$ što znači da se statistički značajno manji broj mladih ponaša nasilno (na navedene načine) u odnosu na broj mladih koji pokazuju ove oblike ponašanja.

Tablica 13. Razlozi za nasilno ponašanje u partnerskoj vezi

<i>Pitanje</i>	<i>Odgovor</i>	N	%
<i>Ako se ponašaš na neki od gore navedenih načina, koji su tvoju razlozi za takvo mišljenje? (Slobodno zaokruži i više odgovora te opiši ako je potrebno.)</i>	samoobrana	13	11
	ljubomora	56	46
	kontrola partnera/partnerice	3	2
	iskazivanje bijesa	7	6
	odgovor na "provokaciju"	16	13
	utjecaj grupe bliskih prijatelja/prijateljica	9	7
	zastrašivanje partnera/partnerice	0	0
	nesporazumi, problemi u komunikaciji	6	5
	strah od odbacivanja, prekida veze	13	11
	zbog utjecaja alkohola i/ili droge	0	0

U prethodnoj tablici prikazani su razlozi mladih za nasilno ponašanje u partnerskoj vezi te se primjećuje da se najveći broj mladih ponaša nasilno zbog ljubomore (46%) te njih 13%

smatra da je nasilje prema partneru/partnerici odgovor na „provokaciju“. Nešto manji broj mladih, ukupno njih 11% se ponaša nasilno prema partneru/partnerici zbog straha od odbacivanja, prekida veze ili u samoobrani. Mnogo manji broj ispitanika je navelo da se nasilno ponašaju zbog kontrole partnera/partnerice (2%), načina iskazivanja bijesa (6%), utjecaja grupe bliskih prijatelja/prijateljica (7%) te zbog nesporazuma i problema u komunikaciji (5%).

Tablica 14. *Iskustva nasilnog ponašanja u partnerskoj vezi*

<i>Je li ti se ikada dogodilo u vezi da se mladić/djevojka ponaša na sljedeći način?</i>	<i>DA/NE</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>Hi kvadrat</i>	<i>df</i>	<i>P</i>																																																																																													
<i>Ponaša se izrazito ljubomorno.</i>	Da	228	53	1.970	1	.160																																																																																													
	Ne	199	47				<i>Ponaša se posesivno, kao da si ti njegovo/njezino vlasništvo.</i>	Da	151	35	36.593	1	.000	Ne	276	65	<i>Govori ti da si glup/glupa i naziva pogrđnim imenima.</i>	Da	63	15	209.443	1	.000	Ne	361	85	<i>Daje ti do znanja da što god učiniš nije dovoljno dobro.</i>	Da	101	24	118.560	1	.000	Ne	326	76	<i>Govori da će te ostaviti ako ne pristaneš na seksualne odnose.</i>	Da	26	6	327.362	1	.000	Ne	399	94	<i>Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.</i>	Da	109	26	101.559	1	.000	Ne	317	74	<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000	Ne	374	88	<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110
<i>Ponaša se posesivno, kao da si ti njegovo/njezino vlasništvo.</i>	Da	151	35	36.593	1	.000																																																																																													
	Ne	276	65				<i>Govori ti da si glup/glupa i naziva pogrđnim imenima.</i>	Da	63	15	209.443	1	.000	Ne	361	85	<i>Daje ti do znanja da što god učiniš nije dovoljno dobro.</i>	Da	101	24	118.560	1	.000	Ne	326	76	<i>Govori da će te ostaviti ako ne pristaneš na seksualne odnose.</i>	Da	26	6	327.362	1	.000	Ne	399	94	<i>Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.</i>	Da	109	26	101.559	1	.000	Ne	317	74	<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000	Ne	374	88	<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000						
<i>Govori ti da si glup/glupa i naziva pogrđnim imenima.</i>	Da	63	15	209.443	1	.000																																																																																													
	Ne	361	85				<i>Daje ti do znanja da što god učiniš nije dovoljno dobro.</i>	Da	101	24	118.560	1	.000	Ne	326	76	<i>Govori da će te ostaviti ako ne pristaneš na seksualne odnose.</i>	Da	26	6	327.362	1	.000	Ne	399	94	<i>Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.</i>	Da	109	26	101.559	1	.000	Ne	317	74	<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000	Ne	374	88	<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																
<i>Daje ti do znanja da što god učiniš nije dovoljno dobro.</i>	Da	101	24	118.560	1	.000																																																																																													
	Ne	326	76				<i>Govori da će te ostaviti ako ne pristaneš na seksualne odnose.</i>	Da	26	6	327.362	1	.000	Ne	399	94	<i>Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.</i>	Da	109	26	101.559	1	.000	Ne	317	74	<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000	Ne	374	88	<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																										
<i>Govori da će te ostaviti ako ne pristaneš na seksualne odnose.</i>	Da	26	6	327.362	1	.000																																																																																													
	Ne	399	94				<i>Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.</i>	Da	109	26	101.559	1	.000	Ne	317	74	<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000	Ne	374	88	<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																																				
<i>Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.</i>	Da	109	26	101.559	1	.000																																																																																													
	Ne	317	74				<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000	Ne	374	88	<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																																														
<i>Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.</i>	Da	51	12	245.480	1	.000																																																																																													
	Ne	374	88				<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000	Ne	396	93	<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																																																								
<i>Nasilno se ponaša prema drugima, što tebe plaši.</i>	Da	30	7	314.451	1	.000																																																																																													
	Ne	396	93				<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000	Ne	413	97	<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																																																																		
<i>Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.</i>	Da	12	3	378.355	1	.000																																																																																													
	Ne	413	97				<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000	Ne	387	90		Da	110	26	101.084	1	.000																																																																												
<i>Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.</i>	Da	41	10	279.710	1	.000																																																																																													
	Ne	387	90					Da	110	26	101.084	1	.000																																																																																						
	Da	110	26	101.084	1	.000																																																																																													

<i>Optužuje te bez razloga za flert s drugima ili da ga/ju varaš.</i>	Ne	318	74			
<i>Prijeti da će ozlijediti tebe ili neku drugu dragu osobu.</i>	Da	23	5	336.991	1	.000
	Ne	401	95			
<i>Pokušava te nagovoriti na nešto ili izazvati krivnju kod tebe govoreći: "Da me stvarno voliš, ti bi..."</i>	Da	125	29	73.370	1	.000
	Ne	302	71			
<i>Odbija koristiti zaštitu u seksualnom odnosu, iako ti to želiš.</i>	Da	37	9	283.100	1	.000
	Ne	381	91			
<i>Donosi odluke umjesto tebe.</i>	Da	68	16	196.520	1	.000
	Ne	357	84			
<i>Fizički te ozlijedio/ozlijedila.</i>	Da	19	5	349.422	1	.000
	Ne	403	95			
<i>Traži od tebe opravdanja za sve što radiš, kamo ideš i za svaku osobu s kojom se susrećeš.</i>	Da	102	24	114.151	1	.000
	Ne	322	76			
<i>Ogovara te (trača).</i>	Da	53	12	240.376	1	.000
	Ne	373	88			
<i>Gura te ili vuče za kosu.</i>	Da	16	4	361.421	1	.000
	Ne	407	96			
<i>Prisiljava te na seksualne odnose.</i>	Da	15	4	365.128	1	.000
	Ne	408	96			
<i>Ponaša se kao da su u njoj/njemu dvije osobe - nekad je izrazito ljubazan/ljubazna, a nekad je zaista loš/loša.</i>	Da	120	28	79.849	1	.000

Prema dobivenim podacima možemo vidjeti da je 53% ispitanika doživjelo da se njihov partner ponaša izrazito ljubomorno te 35% ispitanika je osjetilo da se njihov partner ponaša posesivno, odnosno da se prema njima odnosi kao da su njihovo vlasništvo. Emocionalno nasilje se manifestira kroz različita ponašanja kao što je nazivanje pogrdnim imenima (15%), omalovažavanje svega onoga što partner učini (24%) te okrivljavanje partnera za loše postupanje prema njemu, odnosno, krivnja partnera kad ne postupa dobro s njim. Jedna

četvrtina sudionika ističe da ih partner optužuje za flert ili varanje s drugima (26%) te ih dovodi u neugodne situacije, omalovažava i ismijava u prisustvu drugih ljudi (10%), ali i ogovara i trača u prisustvu drugih ljudi (12%). Također, 29% ispitanika ima iskustvo u kojem ih partner pokušava nagovoriti na nešto što oni sami ne žele i izazvati krivnju kod njih, najčešće koristeći riječi: "Da me stvarno voliš, ti bi..." što dakako stvara rizik da osobe koje trpe nasilje izgube mogućnost da samostalno donose odluke koje ih se tiču. U skladu s tim, 16% ispitanika navodi da njihov partner donosi odluke umjesto njih, što dakako narušava zdrav partnerski odnos i stvara rizik za pojavu drugih oblika nasilja, a direktno je povezano s kontrolom i zahtijevanjem opravdanja za sve što partner čini, za što je 24% ispitanika navelo da im se događa u partnerskoj vezi. Emocionalno poseban problem u partnerskim odnosima je promjenjivost ponašanja partnera, što je navelo 28% ispitanika.

Tjelesno nasilje i zlostavljanje je jedna od kategorija o kojoj se govori u istraživanjima, a takvo ponašanje se manifestira kroz niz tjelesno ugrožavajućih i ponižavajućih aktivnosti u kojima jedan partner nastoji ozlijediti te nanijeti trajnu ili privremenu bol korištenjem fizičke sile. Iako znatno manje od emocionalnog nasilja, tjelesno nasilje je prisutno i primjećujemo da je 7% ispitanika navelo da se njihov partner nasilno ponaša prema drugim ljudima, što izrazito plaši i stvara nelagodu osobi čiji partner to čini. U prilog postojanju tjelesnog nasilja u ovom istraživanju primjećujemo da je 5% ispitanika doživjelo da ih njihov partner fizički ozlijedi, od čega je 4% ispitanika doživjelo da ih partner vuče za kosu ili gura te da baca na njih stvari ili namjerno uništava partnerove materijalne stvari (3%). Važno je napomenuti da tjelesno nasilje partneri mogu primijetiti u odnosu prema drugima, odnosno da se njihov partner fizički nasilno ponaša prema drugim ljudima (7%) ili prijeti da će ozlijediti neku blisku ili dragu osobu (5%).

Kao posljednji klasificirani oblik nasilja u ovom istraživanju navest ćemo iskustva seksualnog nasilja u partnerskim vezama. Naime, prema provedenom istraživanju dolazimo do podataka koji prikazuju da je 6% ispitanika doživjelo da ih njihov partner ucjenjuje seksualnim odnosom, odnosno govori im da će ih ostaviti ukoliko ne pristanu na isti, a 12% ispitanika navodi da ih partner nagovara na seksualni odnos iako osoba nije spremna ili ne želi imati seksualni odnos s tom osobom. Ukoliko osoba odbija imati seksualni odnos, njen partner nastavi inzistirati na tome, odnosno, u konačnici ih prisiljava na seksualne odnose, što je 4% ispitanika navelo kao njihovo iskustvo. Poseban oblik seksualnog nasilja je povezan s odbijanjem korištenja zaštite i dovođenjem u opasnost od spolno prenosivih bolesti ili neželjene trudnoće, te iako jedan partner želi koristiti sredstva zaštite, drugi to odbija, što primjećujemo u 9% ispitanog uzorka.

Kada je u pitanju nasilno ponašanje partnera koje su doživjeli mladi, vidimo da ne postoji statistički značajna razlika u broju mladih koji su doživjeli izrazitu ljubomoru od partnera i onih koji to nisu. Dakle približno je jednak broj mladih koji se suočava sa ovim problemom i onih koji nemaju ovaj problem. Na ostalim pitanjima dobivena je statistički značajna razlika $p < 0,05$, što znači da značajno veći broj mladih nije doživjelo navedene oblike ponašanja od strane svog partnera u odnosu na one koji to jesu.

Tablica 15. *Emocionalna reakcija na nasilje u partnerskoj vezi*

<i>Pitanje</i>	<i>Odgovor</i>	N	%
<i>Ako si doživio/doživjela nešto od gore navedenog, kakvi su bili tvoji osjećaji u toj situaciji?</i>	nelagoda	41	16
	zbunjenost	76	29
	nesigurnost	41	16
	nepovjerenje	24	9
	povrijeđenost	39	15
	bijes	7	3
	strah	6	2
	tuga	0	0
	sram	0	0
	ravnodušnost ("Svejedno mi je.")	9	3
	ljutnja	8	3
	krivnja	1	0
	"Bilo mi je smiješno!"	11	4

Na nasilje i iskustvo nasilja pojedinci različito reagiraju, a najčešći osjećaj je dakako zbunjenost, odnosno, osobe koje doživljavaju nasilje često se nalaze u situaciji koja je nova za njih te je zbunjenost najčešći osjećaj, što je navelo 29% ispitanika. Nešto manje čest osjećaj je nelagoda nastala nasiljem (16%), ali i nesigurnost (16%) u društvu te osobe. Uslijed nasilnog iskustva partneri mogu izgubiti povjerenje u drugu osobu, a razvoj nepovjerenja kao reakciju na nasilno iskustvo od strane partnera doživjelo je 9% ispitanika. Nešto manji broj mladih je svoje osjećaje opisalo kao „Bilo mi je smiješno“ (4%), ali i bijes (3%), strah (2%) te ravnodušnost i ljutnju (3%).

Tablica 16. Reakcija na nasilje u partnerskoj vezi

Pitanje	Odgovor	N	%
<i>Ako si doživio/doživjela nešto od gore navedenog, kakve su bile tvoje reakcije na tu situaciju?</i>	samoobrana, uzvratanje	89	37
	traženje pomoći, savjeta, usluga	34	14
	ignoriranje (Ponašam se kao da se to ne događa.)	29	12
	povlačenje	37	16
	izbjegavanje	12	5
	plač	11	5
	šutnja	6	3
	promjena ponašanja kod kuće	0	0
	promjena ponašanja u vezi	18	8
	promjena ponašanja u školi	2	1

U situacijama nasilja pojedinci imaju različite reakcije, a one su uvjetovane različitim faktorima i često zavise od okolnosti u kojima se osoba koja doživljava nasilje nalazi. Prema istraživanju primjećujemo da je najčešći način na koji ispitanici reagiraju u slučaju nasilja samoobrana i uzvratanje, što je navelo 37% ispitanika koji su doživjeli nasilje. Osobe često uslijed takvog događaja se povlače ili ignoriraju nasilje (16%), odnosno ponašaju se kao da je sve u redu i da se takvo nešto ne događa njima (12%). S druge strane, 14% ispitanika navodi da je u slučaju nasilja u partnerskoj vezi potražilo pomoć, savjet ili uslugu od neke druge osobe u koju ima povjerenja. Ostale reakcije koje primjećujemo su najčešće izbjegavanje (5%), plač (5%), šutnja (3%), promjena ponašanja u vezi (8%) te promjena ponašanja u školi (1%).

Tablica 17. Različita iskustva u partnerskim vezama

<i>Je li ti se ikada u vezi dogodilo sljedeće?</i>	<i>DA/NE</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>Hi kvadrat</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
<i>Pristaješ na nešto samo zato što ti je neugodno ili strah reći ne.</i>	Da	101	24	115.463	1	.000
	Ne	322	76			
<i>Nakon seksualnog odnosa osjećaš se iskorišteno.</i>	Da	56	14	213.821	1	.000
	Ne	351	86			
<i>Pristaješ na seksualan odnos samo zato da te mladić/djevojka ne ostavi.</i>	Da	23	6	325.136	1	.000
	Ne	389	94			
<i>Uhvatiš li se kako, sebi ili drugima, opravdavaš ponašanje mladića/djevojke kada s tobom postupa loše.</i>	Da	143	34	41.684	1	.000
	Ne	275	66			
<i>Kada ništa ne govoriš, mladić/djevojka se ponaša kao da se tvoj pristanak podrazumijeva.</i>	Da	65	16	198.431	1	.000
	Ne	353	84			
<i>Osobe kojima vjeruješ govore ti da su zabrinute za tebe otkad si u vezi.</i>	Da	92	22	131.802	1	.000
	Ne	327	78			
<i>Ostaješ u vezi jer se nadaš da će se mladić/djevojka promijeniti.</i>	Da	147	35	35.280	1	.000
	Ne	268	65			
<i>Osjećaš se izolirano, odvojeno od prijatelja/prijateljica.</i>	Da	77	18	168.467	1	.000
	Ne	343	82			
<i>Plašiš se osobe s kojom si u vezi.</i>	Da	33	8	296.421	1	.000
	Ne	385	92			
<i>Osjećaš se manje vrijedno zbog mladića/djevojke.</i>	Da	84	20	147.846	1	.000
	Ne	332	80			
<i>Mijenjaš svoje stavove i ponašanje da bi izbjegao/izbjegla sukob.</i>	Da	115	27	86.653	1	.000
	Ne	306	73			
<i>Činiš stvari samo kako bi ugodio/ugodila njemu/njoj radije nego da ugodiš sebi.</i>	Da	152	36	32.038	1	.000
	Ne	268	64			

<i>Pristaješ na seks bez zaštite, iako je želiš koristiti.</i>	Da	29	7	303.185	1	.000
--	----	----	---	---------	---	------

Pregledom osobnih iskustava u partnerskim vezama primjećujemo da 24% ispitanika pristaje u vezi na neke postupke samo zbog toga jer ih je strah ili im je neugodno odbiti partnera, dok 16% ispitanika navodi da ukoliko ništa ne kažu, njihov partner to razumijeva kao odobravanje, odnosno da se pristanak podrazumijeva samim tim jer nisu odbili. S druge strane, 34% ispitanika primjećuje da opravdava pred drugima loše ponašanje njihovog partnera prema njima, čime nastoje prekriti i osporiti sumnju drugih da se događa nešto loše u njihovoj vezi. Budući da druge osobe primijete da nešto nije u redu u partnerskoj vezi njima bliske osobe, 22% ispitanika ističe da im bliske osobe govore da su zabrinute za njih, odnosno da su zabrinute za sigurnost osobe u partnerskoj vezi, čime pokazuju sumnju na nasilne i druge ugrožavajuće obrasce ponašanja. U nekim slučajevima, točnije 18% ispitanika navodi da se osjeća izolirano ili odvojeno od svojih prijatelja dok su u partnerskoj vezi te navode da se ponekad osjećaju manje vrijedno zbog svog partnera, što je navelo 20% ispitanika u ovom istraživanju. Ostanak u nasilnoj partnerskoj vezi nije lagan, a uvjetovan je nizom različitih činiteljima. U nekim situacijama osobe ostaju s istim partnerom jer vjeruju da će se njihov partner promijeniti, što obuhvaća 35% ispitanika, dok s druge strane 8% ispitanika se plaši svog partnera te odlučuje ostati u nasilnoj vezi zbog toga. Uvjetovani strahom ili nekim drugim događajima, osobe često nastoje promijeniti svoje stavove i ponašanje kako bi izbjegli sukob (27%), dok s druge strane, nastoje činiti stvari i postupke kako bi ugodili partneru, zanemarujući svoje potrebe, što je navelo 36% ispitanika kao često ponašanje. Partnersko nasilje se manifestira i u seksualnim aktivnostima te 14% ispitanika navodi da se osjeća iskorišteno nakon seksualnog odnosa te pristaju na seksualni odnos bez zaštite, samo zato jer to njihov partner od njih očekuje (7%).

Nadalje smo ispitivali postoji li statistički značajna razlika u broju mladih koji su doživjeli neki oblik pritiska ili nagovaranja u partnerskoj vezi. Na osnovu dobivenih rezultata hi kvadrat testa primjećujemo da statistički značajno $p < 0,05$ veći broj mladih nije doživio neki od navedenih oblika pritiska ili nagovaranja u vezi u odnosu na broj onih koji su doživjeli.

Rodni stereotipi i nasilje u partnerskim vezama mladih

Rodni stereotipi su unaprijed stvorene ideje u kojima su ženskim i muškim osobama nasumično dodijeljene osobine i uloge koje određuju i ograničavaju njihov rod, ali i njihov život u zajednici. Često se povezuju s nasiljem, kada govorimo o rodno uvjetovanom nasilju. Rodno uvjetovano nasilje prema UN-ovoj definiciji podrazumijeva „bilo koji oblik nasilja koji rezultira ili je vjerojatno da će rezultirati fizičkom, seksualnom ili psihološkom povredom ili patnjom žena, a uključuje i same prijetnje takvim činom, prisilu ili deprivaciju slobode, a događa se u privatnom i javnom prostoru.“ Razumijevajući ulogu rodni stereotipa, lakše možemo odrediti faktore rizika za pojavu partnerskog nasilja, ali i nasilja u zajednici.

Tablica 18. Rodni stereotipi i nasilje u partnerskim vezama mladih

<i>Slažeš li se sa sljedećim tvrdnjama</i>	<i>DA/NE</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	Hi kvadrat	df	P
<i>Od djevojke se očekuje da pristane na seks s mladićem koji je potrošio popriličnu količinu novca na nju tijekom zajedničkog izlaska.</i>	Da	24	5	396.721	1	.000
	Ne	464	95			
<i>Kada žene kažu NE, misle DA.</i>	Da	26	5	389.541	1	.000
	Ne	462	95			
<i>Pravi muškarac je aktivan, agresivan, neovisan i dominantan.</i>	Da	26	5	385.587	1	.000
	Ne	458	95			
<i>Ljubomora je način na koji se može pokazati ljubav.</i>	Da	108	22	151.607	1	.000
	Ne	380	78			
<i>Osoba koja zlostavlja druge pod utjecajem alkohola ili droga nije odgovorna za svoje ponašanje.</i>	Da	19	4	410.983	1	.000
	Ne	465	96			
<i>Prihvatljivo je da mladić udari djevojku ako ga je ona prevarila.</i>	Da	6	1	461.297	1	.000
	Ne	479	99			
<i>Djeca trebaju oca čak i ako je nasilan prema majci.</i>	Da	16	3	425.103	1	.000
	Ne	471	97			
	Da	427	88	274.500	1	.000

<i>Posljedice psihičkog/emocionalnog zlostavljanja su podjednako ozbiljne kao i posljedice fizičkog zlostavljanja.</i>	Ne	61	13			
<i>Silovanje u braku je moguće.</i>	Da	400	83	208.052	1	.000
	Ne	83	17			
<i>Normalno je zapostaviti prijatelje i prijateljice kad imaš mladića/djevojku.</i>	Da	49	10	308.802	1	.000
	Ne	436	90			
<i>Žena treba paziti da ne izaziva muškarca.</i>	Da	76	16	225.934	1	.000
	Ne	406	84			
<i>Kad osoba odluči prekinuti nasilnu vezu, jednostavno joj je napustiti partnera/partnericu.</i>	Da	64	13	260.921	1	.000
	Ne	419	87			
<i>Osobe koje zlostavljaju svoje partnere/partnerice na taj način ih pokušavaju kontrolirati.</i>	Da	394	81	186.039	1	.000
	Ne	93	19			
<i>Žene su jedine odgovorne za odgoj djece i obavljanje kućanskih poslova.</i>	Da	13	3	436.388	1	.000
	Ne	474	97			
<i>Prava žena je pasivna, brižna, osjećajna i brbljiva.</i>	Da	35	7	353.145	1	.000
	Ne	448	93			
<i>Za neke osobe je dobro da ih partner/partnerica ponekad udari.</i>	Da	15	3	427.852	1	.000
	Ne	471	97			
<i>Nekada su ljudi toliko ljuti da se ne mogu suzdržati od korištenja fizičke sile.</i>	Da	166	34	46.680	1	.000
	Ne	316	66			
<i>Osobe koje ne napuste nasilnog partnera/partnericu žele biti zlostavljane.</i>	Da	46	10	315.560	1	.000
	Ne	436	90			
<i>Društvo vrši pritisak na mladiće da stupe u seksualne odnose.</i>	Da	363	75	123.519	1	.000
	Ne	119	25			
<i>Osobe koje tuku svoje partnere/partnerice uvijek su nasilne.</i>	Da	289	60	17.833	1	.000
	Ne	196	40			
	Da	28	6	373.547	1	.000

<i>Kada par rješava svoje sukobe upotrebom fizičke sile, to je njihova stvar i ne treba se miješati.</i>	Ne	451	94			
<i>Sram i strah često su razlozi zbog kojih žrtve nasilja ne traže pomoć.</i>	Da	459	94	384.000	1	.000
	Ne	27	6			
<i>Moguće je biti nenasilan u nasilnim situacijama.</i>	Da	399	83	214.226	1	.000
	Ne	79	17			
<i>Postoje stvari koje mogu učiniti da pomognem prijatelju/prijateljici koji/koja je u nasilnoj vezi.</i>	Da	453	94	367.942	1	.000
	Ne	31	6			
<i>Mladići i djevojke imaju različite razloge za ulazak u vezu - mladići žele seks, a djevojke ljubav.</i>	Da	109	22	149.385	1	.000

Partnersko nasilje je najčešće povezano s rodno uvjetovanim stereotipima te je bilo nužno ispitati postojanje rodni stereotipa kod mladih, a koji su često produkt kulture iz kojih osobe dolaze, uvjetovani obiteljskim iskustvima, razinom obrazovanja i sl. Na samom početku ispitivali smo rodne stereotipe koji su povezani s ulogom žene ili muškarca, odnosno njihovom ponašanju. Otac se najčešće percipira kao neophodan za odgoj djece, čak i onda ako je nasilan prema majci (3%), dok je 16% ispitanika navelo da žena treba paziti da ne izaziva muškarca u njihovoj vezi ili obitelji. Rezultatima istraživanja primjećujemo da 7% ispitanika smatra da prava žena treba biti pasivna, brižna, osjećajna i pričljiva, dok 3% ispitanika navodi da su žene jedine odgovorne za odgoj djece i obavljanje kućanskih poslova. Rodni stereotipi su vidljivi i u razlozima ulaska u vezu, tako da 22% ispitanika smatra da mladići i djevojke imaju različite motive za ulazak u vezu, odnosno da mladići žele seks, a djevojke ljubav. Drugi set pitanja je orijentiran ka stereotipima u kontekstu nasilnog ponašanja, tako da 88% ispitanika navodi da su posljedice psihičkog/emocionalnog zlostavljanja podjednako ozbiljne kao i posljedice fizičkog, te smatraju u 83% da je silovanje u braku moguće, odnosno 17% ispitanika navodi da silovanje u braku nije moguće. Ispitanici navode da osobe koje čine nasilje na taj način ih pokušavaju kontrolirati, što smatra 81% ispitanika, dok s druge strane 10% ispitanika smatra da osobe koje ne napuste svog nasilnog partnera žele biti zlostavljane. Razlozi zbog kojih osobe odluče ostati u nasilnoj vezi su često povezane sa sramom i strahom te 94% ispitanika smatra da su sram i strah razlozi zbog kojih žrtve nasilja ne potraže pomoć. Treći set pitanja se

odnosio na opravdavanje, odnosno neopravdavanje nasilja u različitim kontekstima, tako da 3% ispitanika smatra da je za neke osobe dobro da ih partner ponekad udari, dok 34% ispitanika smatra da su partneri nekad toliko ljuti da se ne mogu suzdržati od korištenja fizičke sile. Također, 60% ispitanika smatra da su osobe koje tuku svoje partnere uvijek nasilne, dok njih 83% smatra da je moguće biti nenasilan u nasilnim situacijama. Kada partneri rješavaju svoje sukobe upotrebom fizičke sile, to je njihova stvar i ne treba se miješati, smatra 6% ispitanika u ovom istraživanju, dok 94% ispitanika navodi da postoje stvari koje mogu učiniti kako bi pomogli prijatelju ili prijateljici koji je u nasilnoj vezi.

Nadalje smo ispitivali koliko se ispitanici slažu sa navedenim tvrdnjama. Na osnovu prikazanih rezultata hi-kvadrata dobili smo da postoji statistički značajna razlika $p < 0,05$ za sve navedene tvrdnje u tabeli iznad. Na osnovu dobivenih rezultata hi-kvadrata možemo zaključiti da znatno veći broj mladih nema rodne stereotipe u odnosu na one koji to imaju.

Kompetencije za prepoznavanje nasilja u partnerskim vezama mladih

Prepoznavanje partnerskog nasilja u vezama mladih, ali i generalno prepoznavanje nasilja i rizičnih ponašanja je jedan od preduvjeta za osobnu zaštitu i brigu o dobrobiti i sigurnosti djece i mladih. Nužno je da djeca i mladi kroz svoje odrastanje budu upoznati s različitim oblicima nasilja kako bi se mogli adekvatno oduprijeti takvom ponašanju. Društvo bi trebalo ojačati mlade i dovesti do razumijevanja u kojem nasilje nije kategorizirano kao subjektivna procjena, već objektivno stanje ugroze u kojem se netko nalazi. U nastavku su predstavljeni rezultati u kojima su ispitanici naveli što je to za njih nasilje, odnosno koje situacije nisu nasilne.

Tablica 19. *Prepoznavanje nasilja u partnerskim vezama*

<i>Smatraš li navedena ponašanja nasilje?</i>	<i>DA/NE</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>Hi kvadrat</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
<i>ograničavanje vremena koje mladić/djevojka provodi s prijateljima/prijateljicama ili s obitelji</i>	Da	415	85	241.579	1	.000
	Ne	72	15			
<i>uništavanje stvari i imovine</i>	Da	481	99	460.402	1	.000
	Ne	7	1			
<i>očekivanje da mladić/djevojka bude uvijek na raspolaganju</i>	Da	329	68	60.043	1	.000
	Ne	158	32			
<i>šamar</i>	Da	480	98	456.525	1	.000
	Ne	8	2			
<i>prigovaranje zbog izgleda</i>	Da	385	80	169.000	1	.000
	Ne	99	20			
<i>vikanje</i>	Da	441	90	318.107	1	.000
	Ne	47	10			
<i>nagovaranje na seksualne odnose</i>	Da	461	95	391.144	1	.000
	Ne	25	5			
<i>vrijeđanje i nazivanje pogrđnim imenima</i>	Da	466	96	417.393	1	.000
	Ne	17	4			
<i>povlačenje za kosu</i>	Da	468	97	424.863	1	.000

	Ne	15	3			
<i>udarac</i>	Da	478	98	451.665	1	.000
	Ne	9	2			
<i>prisiljavanje na seksualne odnose</i>	Da	476	98	452.529	1	.000
	Ne	8	2			
<i>ucjene, izjave tipa: "Da me voliš, ti bi..."</i>	Da	418	86	250.105	1	.000
	Ne	69	14			
<i>ignoriranje</i>	Da	296	61	23.119	1	.000
	Ne	190	39			
<i>prijetnja nasiljem</i>	Da	474	97	436.388	1	.000
	Ne	13	3			
<i>mladić inzistira da djevojka napravi pobačaj, iako ona to ne želi</i>	Da	457	94	376.922	1	.000
	Ne	29	6			
<i>odnošenje prema mladiću/djevojci kao vlasništvu</i>	Da	464	96	409.990	1	.000
	Ne	19	4			
<i>onemogućavanje u izražavanju vlastitog mišljenja</i>	Da	451	93	356.082	1	.000
	Ne	35	7			
<i>ljubomora</i>	Da	301	62	27.156	1	.000
	Ne	186	38			
<i>ogovaranje</i>	Da	353	73	99.588	1	.000
	Ne	133	27			
<i>omalovažavanje</i>	Da	446	92	339.169	1	.000
	Ne	40	8			
<i>prisiljavanje da izabere između prijatelja/prijateljice i mladića/djevojke</i>	Da	438	91	319.770	1	.000
	Ne	45	9			
<i>guranje</i>	Da	467	97	423.867	1	.000
	Ne	15	3			
<i>praćenje, nadzor, kontrola</i>	Da	455	94	374.950	1	.000
	Ne	29	6			

Prepoznavanje nasilja je jedna od najbitnijih stvari kako bi svaki pojedinac zaštitio sebe ili druge, a prepoznavanje različitih nasilnih ponašanja osigurava da na vrijeme identificiramo ugrožavajuću situaciju te reagiramo kako bismo zaštitili sebe ili druge ljude. Neki oblici nasilja se teže prepoznaju, a to su svakako emocionalno i psihičko nasilje koje ne ostavlja vidljive tjelesne posljedice, a trajno ugrožava sigurnost i zdravlje osobe koja trpi takvo ponašanje. Na samom početku ovog seta pitanja ispitanike se pitalo o ograničavanju vremena koje partner provodi s prijateljima ili s obitelji, gdje je 85% ispitanika navelo da takvo ponašanje jeste nasilje, dok je 63% ispitanika navelo da očekivanje da mladić ili djevojka uvijek mora biti na raspolaganju svom partneru, smatra nasiljem. Također, 91% ispitanika navodi da nasilje obuhvaća i prisiljavanje mladića ili djevojke da izabere između prijatelja i svog partnera, što se može reflektirati i na pojavu ucjena te je 86% ispitanika navelo da ucjene tipa: „Da me voliš, ti bi...“ predstavljaju nasilje i ugrožavajuće su za osobu koja takvo ponašanje trpi. Emocionalno i psihičko nasilje se manifestira i kroz druga ponašanja, gdje možemo primijetiti da 80% ispitanika prigovaranje zbog izgleda te 96% ispitanika vrijeđanje i nazivanje pogrdnim imenima također kategorizira kao nasilje. U svakodnevnoj komunikaciji i međupartnerskim odnosima mogu se dogoditi sljedeća nasilna ponašanja te ispitanici smatraju da se navedena ponašanja mogu kategorizirati kao nasilje: vikanje (90%), prijetnja nasiljem (97%), omalovažavanje (92%) te praćenje, nadzor i kontrola (94%). Nešto veća stopa neslaganja vidljiva je kod ignoriranja, gdje 61% ispitanika smatra da navedeno ponašanje jest nasilje, dok 39% ispitanika smatra da ono to nije. Također, primjećujemo da 62% ispitanika ljubomoru smatra nasiljem, a 73% ispitanika ogovaranje razumijeva kao jedan oblik nasilja prema partneru. Odnosenje prema partneru kao vlasniku je 96% ispitanika kategoriziralo kao nasilje, dok 93% ispitanika smatra da je onemogućavanje izražavanja vlastitog mišljenja nasilje. U konačnici, 89% ispitanika smatra da je donošenje odluka umjesto partnera također nasilje koje je vidljivo i koje se pojavljuje u partnerskim vezama mladih. Kada govorimo o tjelesnom nasilju, primjećujemo puno veći stepen slaganja, što je uvjetovano vidljivim posljedicama tjelesnog nasilja, odnosno, lakše ga je primijetiti te samim tim i razumjeti kao nasilje. Krenuvši od uništavanja stvari i imovine svog partnera, primjećujemo da 99% ispitanika to ponašanje smatra nasiljem. Fizičko nasilje se najčešće primjećuje u direktnom odnosu između partnera, a ispitanici smatraju da šamar (98%), povlačenje za kosu (97%) te udarac (98%) jasno predstavljaju nasilje, točnije fizičko nasilje koje se javlja u partnerskim vezama mladih. Seksualno nasilje kao jedan od oblika nasilja u partnerskim vezama mladih predstavlja ozbiljan problem s kojima se suočava društvo te može trajno ugroziti život i dobrobit pojedinaca koji su žrtve takvog nasilja. Prilikom istraživanja došli smo do podataka da 95% ispitanika

nagovaranje na seksualne odnose te 98% ispitanika prisiljavanje na seksualne odnose kategorizira kao nasilje. U slučaju neželjene trudnoće, 94% ispitanika smatra da je nagovaranje na pobačaj jest nasilje, odnosno možemo ga kategorizirati kao emocionalno-psihičko, fizičko te seksualno nasilje.

Analizom i izračunom hi-kvadrat testa primjećujemo da u statistički značajnoj mjeri $p < 0,05$ ispitanici se slažu koji od navedenih oblika ponašanja smatraju nasilnim, što je jednako za sve navedene tvrdnje u prethodnom setu pitanja.

Prevenција nasilja u partnerskim vezama mladih

Prevenција partnerskog nasilja u vezama mladih oslanja se na podržavanju razvoja zdravih odnosa koji se temelje na poštovanju i uvažavanju te ima potencijal da smanji pojavu nasilja u partnerskim vezama mladih i spriječi njegove štetne i dugotrajne učinke na pojedince, njihove obitelji ili zajednice (Niolon i sur., 2017). Pored navedenog, preventivni programi uključuju sadržaj kao što je učenje o rodnim razlikama i stereotipima, vještinama komuniciranja i nenasilnog rješavanja sukoba, prepoznavanju nasilja, smanjenju nasilnog ponašanja te jačanju kapaciteta za iskazivanjem potrebe za pomoći. U svemu navedenom, nužno je osigurati da mladi, oni kojih se direktno ovaj problem tiče, sudjeluju u kreiranju i provođenju preventivnih programa, kako u školi, tako i u cijeloj zajednici u kojoj se nalaze.

Tablica 20. Razlozi neprijavlivanja nasilja u partnerskim vezama

<i>Pitanje</i>	<i>Odgovor</i>	f	%
<i>Što misliš koji je najčešći razlog/prepreka zbog koje osoba NE prijavljuje doživljeno nasilje?</i>	osjećaj krivnje, odgovornosti za nasilje	57	12
	neprepoznavanje nasilnog ponašanja	32	7
	osjećaj srama	80	17
	strah od odbacivanja, napuštanja	79	16
	negiranje doživljenog nasilja	43	9
	strah od osвете	56	12
	"Ne isplati se prijavljivati, ionako nitko ništa neće poduzeti."	85	18
	strah da im se neće vjerovati	36	7
	strah od ispitivanja na policiji, sudu...	11	2

U sljedećem setu pitanja ispitivali smo razloge zbog kojih mladi ne prijavljuju doživljeno nasilje u partnerskim vezama te primjećujemo da najveći broj mladih nasilje ne prijavljuje zbog nepovjerenja u institucije, odnosno "Ne isplati se prijavljivati, ionako nitko ništa neće poduzeti.", što navodi 18% ispitanika. Zatim slijedi osjećaj srama (17%) te strah od odbacivanja. Nakon srama i osjećaja odbacivanja mladi ne prijavljuju doživljeno nasilje i zbog

osjećaja krivnje i odgovornosti za nasilje (12%), ali i straha od osвете od strane osobe koja je počinila nasilje (12). Manji broj mladih, ali opet značajan dio, njih ukupno 9%, navodi da se nasilje ne prijavljuje zbog negiranja, ali i zbog nedovoljnog poznavanja nasilnih oblika ponašanja (7%). Identičan broj mladih (7%) nasilje ne prijavljuje zbog toga što ih strah da im se neće vjerovati, dok samo 2% ispitanika navodi da mladi nasilje ne prijavljuju zbog straha od ispitivanja od strane policije ili tužiteljstva.

Tablica 21. Procjena ozbiljnosti problema nasilja u partnerskim vezama i preventivske aktivnosti

<i>Pitanje</i>	<i>Odgovor</i>	f	%
<i>Smatraš li da je nasilje u partnerskim vezama mladih ozbiljan problem?</i>	Da.	463	96
	Možda ima nekih slučajeva, ali ne mislim da bi se oko toga trebala dizati velika prašina.	16	3
	Ne, toga kod nas nema.	2	1
<i>Jesu li postojali programi i aktivnosti koje se bave prevencijom nasilja u partnerskim vezama mladih tijekom tvog školovanja?</i>	Da.	84	17
	Ne.	396	83

Budući da smo istražili rasprostranjenost nasilja u partnerskim vezama mladih, ispitali smo i njihovo mišljenje o tome da li je ono ozbiljan problem te smo utvrdili da 96% ispitanika navodi da nasilje u partnerskim vezama mladih jest ozbiljan problem. S druge 3% ispitanika je navelo da vjeruju da u njihovoj okolini ima nekoliko slučajeva, ali da nije potrebno usmjeravati posebnu pažnju na taj problem dok je 1% ispitanika navelo da nasilja u partnerskim vezama mladih kod njih ili njihovom okruženju nema. Programi i aktivnosti prevencije nasilja u partnerskim vezama mladih najčešće se realiziraju kroz odgojno-obrazovne institucije te 17% ispitanika navodi da je tijekom školovanja u njihovoj školi postajao program ili aktivnosti koje su za glavni cilj imale prevenciju ovog vida nasilja. S druge strane, 83% ispitanika navodi da njihove škole nisu imale nikakve programe ili aktivnosti koje su nastojale prevenirati nasilje u partnerskim vezama mladih.

Kvalitativnom analizom odgovora ispitanika koja se odnose na prevenciju nasilja u partnerskim vezama mladih organizirali smo odgovore u tri kategorije: osnaživanje i jačanje samopoštovanja, učenje o opasnostima nasilja te adekvatno procesuiranje i kažnjavanje.

„Izgrađivanjem nezavisnih i samostalnih osoba (pošto je škola odgojno-obrazovna ustanova) koje će znati prepoznati takve veze, imati hrabrosti da izađu iz njih bez straha "šta dalje?" , izgraditi stav i karakter.“

„Usmjeriti mlade ka izgradnji kvalitetnog samopoštovanja i objasniti značenje "zdravog odnosa" sa partnerom.“

„Škola može naučiti mlade kakvo ponašanje u vezi treba biti, ukazati na važnost osjećaja, komunikacije i uzajamnog poštovanja u vezi i pripremiti mlade na budući život u kojem će život sa partnerom biti izvor sreće, zadovoljstva i ljubavi.“

„Pomoći im da izgrade bolje samopouzdanje, naročito djevojkama jer su one češće izložene zlostavljanju. Mladićima ukazati da ima mnogo lijepih načina da se djevojka osvoji i zadrži... i isto tako im reći da nije sramota potražiti pomoć ako su oni žrtve nasilja.“

Analizom odgovora uviđamo da mladi prepoznaju važnost osobnog osnaživanja i razvoja kompetencija za prepoznavanje i suočavanje s problemom nasilja u partnerskim vezama mladih. Jačanje samopouzdanja i samopoštovanja su dvije važne aktivnosti koje bi trebale biti sadržane u svakom preventivnom programu, odnosno, mladi trebaju biti svjesni koliko je njihov život vrijedan te da zaslužuju ljubav i poštovanje od svog partnera. Zdrav partnerski odnos može se opisati kroz Sigurni tip privrženosti – osobe koje izgrade ovakav tip vezivanja imaju stabilno i pozitivno mišljenje o sebi, ali i o drugima. Samopouzdanje i samopoštovanje omogućava im ostvarivanje istinske bliskosti sa partnerom u kome znaju da uživaju i cijene ovakvu vrstu povezanosti. Također, ne bježe ni od lične nezavisnosti u kojoj pronalaze i doživljavaju priyatnost i zato nisu u strahu od samoće. Cijene vrijeme za sebe pa tako poštuju i partnerovu potrebu za samostalnošću. Za razliku od zdravog partnerskog odnosa,

nezdrav odnos uključuje: kontrolu, odgovaranje od odnosa sa porodicom i prijateljima, zabranjivanje izlazaka, nepoštovanje, verbalno zlostavljanje, ponižavanje, potcjenjivanje, okrivljavanje, prisiljavanje na neželjene seksualne odnose, prijetnje, zastrašivanje, ucjene, ljubomorne ispade i druge oblike posesivnog ponašanja, i fizičko zlostavljanje.

„Škola može prevenirati nasilje u partnerskim vezama mladih razgovorima, prezentacijama, predavanjima i projektima o opasnosti ove negativne pojave. Potrebno je mladima objasniti šta se sve smatra nasiljem, jer su često zbunjeni i povodljivi, tako da im, npr. nagovaranje ili ucjenjivanje za seksualni odnos može izgledati kao neka normalna stvar u vezi. Ne treba mlade kriviti zbog toga, ali im treba blagovremeno objasniti i to, i neke druge stvari, recimo - da trebaju prijaviti nadležnim institucijama, svojim roditeljima ili nekom stručnom licu u školi, svaki vid nasilničkog ponašanja njihovog partnera. Potrebno je objasniti da to nije nikakva sramota, da neće doći ni do kakvog odbacivanja od društva i slične nebuloze.“

„Upoznavanjem sa tom temom na svim nivoima odgojno obrazovnog procesa.“

„Uvođenjem seksualnog obrazovanja u škole te jačanjem nivoa odjeljenske zajednice.“

Većina preventivnih programa u regiji i svijetu u području nasilja u partnerskim vezama mladih temelji se na pružanju dodatnih informacija i obrazovnog sadržaja o tome što nasilje jest, koji su njegovi pojavni oblici i na koji način se zaštititi. Upravo vidimo da mladi prepoznaju važnost djelovanja škole te da smatraju da je ona ključni čimbenik u minimiziranju nasilja u partnerskim vezama mladih. Nasilje u partnerskim vezama je kompleksan problem i sustavni pristup treba uzeti u obzir interakcije i povezanost karakteristika na individualnom i interpersonalnom nivou, kao i na nivou zajednice i društva. Prevencija nasilja u intimnim partnerskim vezama mora početi u što je moguće ranijoj dobi, iz čega je vidljivo da je školski sustav taj u kome se na ovim temama može raditi progresivno, počevši od vrtića, pa sve do fakulteta, ili čak i dalje, u sustavu cjeloživotnog obrazovanja. Neophodno je suprotstaviti se stavovima, ponašanjima, pretpostavkama i jeziku koji pridonosi kulturi nasilja prema ženama te pomoći mladim ljudima da počnu razvijati promišljene i strateške načine suprotstavljanja.

„Nasilje treba sankcionisati blagovremeno i u skladu sa ozbiljnošću učinjenog.“

„Izbacivanjem siledžija iz škole, time šaljemo poruku.“

„Adekvatnom reakcijom škole, policije, suda, doma zdravlja i drugih ustanova koje trebaju zaštititi mladu osobu.“

Kao treća kategorija koju smo izdvojili, a važna je za proces prevencije je adekvatno i pravovremeno reagiranje nadležnih institucija u slučajevima nasilja. Naime, škola bi trebala posjedovati jasne i konkretne postupke i protokole u slučajevima nasilja, a takvi protokoli ne biti samo primjenjivi u prostorijama škole, već u cijeloj zajednici. Za sigurnost djece i mladih su najčešće odgovorni odrasli, a samo koordiniranim, interdisciplinarnim i intersektorskim djelovanjem možemo osigurati društvo koje će razviti nultu toleranciju na bilo koji oblik nasilja.

RASPRAVA

U ovom istraživanju nastojali smo istražiti kompetencije i iskustva mladih u odnosu na partnersko nasilje u intimnim vezama, odnosno, koristeći kvantitativni pristup istražiti u kojoj mjeri utječu različiti faktori rizika na pojavu nasilja, kako ga percipiraju i u konačnici, istražiti osobna iskustva partnerskog nasilja. Kada govorimo o faktorima rizika, tu prije svega mislimo na osjetljivost mladih za pojavu nasilja i razumijevanje uvjeta pod kojima postaju osjetljiviji u partnerskim vezama na pojavu nasilja. Važna kategorija je svakako samopoštovanje koje se gradi tijekom različitih iskustava i utječe na cjelokupno funkcioniranje mlade osobe. Razina samopoštovanja koju netko ima utječe na razne aspekte života: mišljenje, emocije, kao i reakcije na stresne životne događaje. Imati visoko samopoštovanje u osnovi znači cijeniti sebe i vlastitu vrijednost, a razina samopoštovanja se tijekom godina mijenja. Poznato je da je adolescencija vrijeme u kojem mladi prolaze kroz različite krize i propitivanja koja utječu na njihovo samopoštovanje, ali s vremenom, do trenutka srednje i kasne adolescencije samopoštovanje se povećava (Chubb i sur., 1997). Često se spominju i socio-kontekstualne promjene koje se pojavljuju prijelazom u novu akademsku sredinu. Drugim riječima, tranzicija iz srednje škole na fakultet može biti problematična jer fakultet predstavlja veći akademski izazov i složeniji socijalni kontekst (Robins i Trzesniewski, 2005). Prema rezultatima u našem istraživanju primjećujemo da više od polovine ispitanika ima visoko samopoštovanje te približno jednak broj ispitanika ima srednju i nisku razinu samopoštovanja. Do sličnih rezultata su došli i drugi autori (Durmus, 2015; Trzesniewski i Donnellan, 2011). U skladu s navedenim, možemo potvrditi prvu hipotezu, odnosno, većina mladih ima visoku razinu samopoštovanja.

S druge strane, rana obiteljska iskustva snažno utječu na oblikovanje ličnosti mlade osobe. Pozitivna iskustva i bogato poticajno okruženje doprinose zdravom razvoju mlade osobe, ali obitelj nije samo sinonim za zaštitu i brigu. Negativna i bolna iskustva su ponekad izrazito teško breme koje mladi nose sa sobom u život, a prema rezultatima istraživanja, primjećujemo da skoro svaka treća osoba ima iskustvo emocionalnog nasilja, blažeg ili jačeg intenziteta. Prema situacijskoj analizi koju je proveo UNICEF - Ured za Bosnu i Hercegovinu, primjećujemo da je blizu 40% ispitanika doživjelo neki oblik psihološke ili emocionalne agresije tijekom odrastanja, što ide u prilog dobivenih podataka u našem istraživanju. Nešto manji broj ispitanika je doživio tjelesno nasilje ili kažnjavanje tijekom svog odrastanja, odnosno između 10 i 13% ispitanika, što je u skladu sa sličnim istraživanjima iz regije (Buljan Flander, 2006). Najveće razilaženje je primijećeno u rezultatima koji govore o seksualnom

nasilju. Prema dobivenim rezultatima, manje od 2% ispitanika je doživjelo neki oblik seksualnog nasilja tijekom odrastanja, dok istraživanja UNICEFA (2020) i Buljan Flander (2006) navode da je između 10 i 15 posto djece bilo izloženo nekom obliku seksualnog nasilja tijekom odrastanja. Do ovakvih rezultata je moglo doći i zbog osjetljivosti samog pitanja, ali i zbog nedovoljno operacionaliziranog pojma seksualnog nasilja prilikom prikupljanja podataka. Rana i obiteljska iskustva nasilja u obitelji mogu biti faktori rizika za pojavu nasilja u partnerskim vezama mladih (Mansley, 2009; Groen, 2009). Iako, partnerski odnosi kod mladih ne moraju biti nužno uvjetovani iskustvima u obitelji, obitelj snažno utječe i oblikuje različita očekivanja koja mladi imaju od svojih budućih partnerskih, ali i drugih, odnosa. Ukoliko osoba odrasta u obitelji u kojoj je nasilno rješavanje sukoba uobičajena metoda, pretpostavljamo da će osoba biti izložena većoj mogućnosti pojave takvog ponašanja (Mansley, 2009). Polovina ispitanika se trenutno nalazi u partnerskoj vezi, od čega je njih 68% u potpunosti zadovoljno, dok je ostatak u većoj ili manjoj mjeri zadovoljan svojom trenutnom vezom. Zadovoljstvo veze najčešće proizlazi iz očekivanja koje mladi imaju od svojih partnera, ali i od njihovog međusobnog odnosa. U skladu s tim, primjećujemo da je mladima izrazito važna komunikacija, otvorenost, povjerenje, ljubav, iskrenost i bliskost. Ovakvi podatci su u skladu sa sličnim istraživanjima u kojima se navodi da mladi od partnerske veze očekuju ljubav, poštovanje, pripadnost i sl. (Dahl, 2014; Clark, 2013). Kao jedan od faktora rizika za pojavu partnerskog nasilja u vezama mladih izdvojili smo postojanje rodni stereotipa koje možemo razumijevati kao unaprijed stvorene ideje u kojima su ženskim i muškim osobama nasumično dodijeljene osobine i uloge koje određuje i ograničava njihov rod.

Prilikom istraživanja došli smo do rezultata da mladi pokazuju prisutnost patrijarhalno orijentiranog društva u kojem je muškarac dominantnija uloga i figura. Iako takvi stavovi nisu statistički značajni, oni postoje i jesu naša svakodnevnica. Slični rezultati su dobiveni u istraživanjima provedenim u zemljama regiona (Hodžić, 2007), ali i druga istraživanja koja navode da rodni stereotipi mogu biti izvor partnerskog nasilja, odnosno da postoje u većoj ili manjoj mjeri u različitim istraživanjima (Scarduzio i sur, 2017; Jeong, 2017). Istraživanje donosi podatke o iskustvima nasilja u partnerskim vezama gdje su ispitanici imali priliku navesti da trenutno doživljaju, ili su ranije doživjeli nasilje u partnerskoj vezi. Ovdje primjećujemo izrazitu dominaciju emocionalnog nasilja te 53% ispitanika navodi da se njihov partner ponašanja izrazito ljubomorno, što predstavlja da ne postoji statistički značajna razlika između osoba koje su doživjele, odnosno nisu doživjele izrazito ljubomorno ponašanje u svojoj partnerskoj vezi. Također, ostali oblici emocionalnog nasilja su prisutni u većoj mjeri u odnosu

na tjelesno ili seksualno nasilje. Ovakvi rezultati nisu iznenađujući te su identični sličnim istraživanjima provedenim u svijetu (Cahn, 1996; Estefan, 2016; Simmons, 2018) , ali se postavlja pitanje o razlozima takve pojave. Pretpostavljamo da mladi ne prepoznaju određene oblike nasilja kao ugrožavajuće (primjer ljubomore), ali su svjesni da im nije ugodno kada do toga dođe. Tjelesno nasilje se pojavljuje u daleko manjem postotku, što može biti uzrok različitih okolnosti. Budući da su se podaci prikupljali tijekom vremena pandemije koronavirusa, tjelesni kontakti su bili ograničeni te su mladi najčešće komunicirali putem digitalnih mreža. U takvim okolnostima, tjelesno nasilje će se smanjiti u partnerskim vezama, ali to ne znači da ono kao takvo neće biti prisutno nakon pandemije (Moffitt, 2020). Nanošenje tjelesnih ozljeda je zabilježeno u 5% slučajeva, što je identično drugim međunarodnim istraživanjima gdje se rasprostranjenost tjelesnog ozljeđivanja kreće do 5-8% (Smith, 2018).

Seksualno nasilje je također prisutno, ali njegova rasprostranjenost prema rezultatima istraživanja nije naročito veliko. Uzimajući u obzir istraživanja provedena u svijetu, primjećujemo da adolescenti najčešće ne navode direktno iskustva seksualnog nasilja, a zbog nedovoljnog razumijevanja te odobravanja seksualno neprihvatljivog ponašanja, statistika je prilično niska (Fuchsel, 20139). No, promatrajući dobivene rezultate, možemo vidjeti da 12% ispitanika ima iskustvo nagovaranja na seksualne odnose te da 4 % ispitanika ima iskustvo nasilnog seksa, odnosno silovanja. Autor Cyr i suradnici (2006) navode nešto višu raširenost seksualnog nasilja u vezama mladih, ali navode i da statistika malih brojeva u slučaju seksualnog nasilja je u svakom slučaju previše. Promatrajući identična i slična istraživanja uočavamo da je pitanje nasilja u partnerskim vezama, a posebno partnerskim vezama mladih ozbiljan problem, a njegova raširenost svakim danom postaje sve veća i veća uslijed različitih uvjeta.

ZAKLJUČAK

Partnersko nasilje u vezama mladih predstavlja jedan od problema s kojim se suočavaju mladi diljem svijeta, a kompleksnost same pojave otežava adekvatno rješavanje i njegovo razumijevanje, kako od strane samih mladih, tako i od strane stručnjaka i znanstvenika koji istražuju ovu pojavu. Ovim radom smo istražili na koji način mladi percipiraju partnersko nasilje i što ono za njih jest, ispitali iskustva partnerskog nasilja i različite faktore rizika koji osobu čine osjetljivom za ulazak u rizične partnerske odnose te u konačnici da dožive takvo iskustvo. Partnersko nasilje u svojoj tipologiji podrazumijeva podvrstu intimnog partnerskog nasilja, a sama veza obilježena je relativno jakim intenzitetom emocija i nestabilnim trajanjem, što čini takav odnos osjetljivim za pojavu različitih oblika nasilja. Posebno je važno govoriti o emocionalnom nasilju budući da ga je teško prepoznati, a zbog ustaljenosti različitih rodnih stereotipa, ono se često odobrava i potiče kao nešto poželjno i kulturološki opravdano. Emocionalno nasilje je najčešći oblik partnerskog nasilja u partnerskim vezama mladih, čime podupiremo hipotezu da je emocionalno nasilje najčešći oblik nasilja u partnerskim vezama mladih, što potvrđuje dobiveno. Kultura komuniciranja i partnerskih odnosa obilježena je različitim negativnim pojavama kao što je izrazita ljubomora, kontroliranje ili pak ucjenjivanje, što negativno utječe i trajno narušava partnerski odnos. S druge strane, daleko u prošlosti tjelesno nasilje je bilo zamijećeno i prepoznato kao problem, ali nije mnogo toga urađeno kako bi se spriječilo njegovo nastajanje. Partnersko nasilje u vezama mladih najčešće opisujemo upravo kao tjelesno nasilje, a obuhvata ponašanja od blagog stezanja ili udarca do ubojstava, što govori o njegovoj složenosti. Tjelesno nasilje ima jednu bitnu karakteristiku, a to je da ga je lako prepoznati i identificirati, što potvrđuju rezultati našeg istraživanja. Naime, mladi lako prepoznaju što to jest tjelesno nasilje, dok veće teškoće pokazuju u prepoznavanju emocionalnog nasilja te ga najčešće opravdavaju ili ne smatraju dovoljno ozbiljnim. Partnerski odnosi mladih su obilježeni prvim seksualnim i intimnim odnosima, tjelesnim užitkom i ugodom. Naime, govor o seksualnom nasilju je posebno osjetljiv zbog intimnosti i okolnosti u kojima se događa, zbog čega mladi ne govore o takvom neprijatnom iskustvu. Rezultati do kojih smo došli ne prikazuju veliku rasprostranjenost seksualnog nasilja, dok njegove posljedice mogu biti pokretač za niz drugih događaja i neprijatnosti u životu mlade osobe. Govor o rizičnim partnerskim odnosima je često povezan i s očekivanjima koje mladi imaju od svoje veze te načinima na koji percipiraju nasilna ponašanja, odnosno odobravaju li ih odbacuju kao neprihvatljiva. Ovim istraživanjem ispitali smo mogućnosti i strategije preventivnog

djelovanja u kontekstu partnerskog nasilja u vezama mladih. Ponuda sadržaja o zdravim partnerskim odnosima i upoznavanje s partnerskim nasiljem u vezama mladih je jedna od ključnih strategija koja može doprinijeti smanjenju takve pojave, ali i promjene svijesti društva da je nasilje, u bilo kojem obliku i u bilo kojim okolnostima, nedozvoljeno, loše i ugrožavajuće. Nažalost, javnost o nasilju govori tek kada se ono dogodi te najčešće kada ono fatalno završi, ali ponukani rezultatima ovog istraživanja možemo zaključiti da je govor o partnerskom nasilju u vezama mladih nužan kako bi zajednica s neodobravanjem gledala na svaki oblik nasilja, njega čvrsto osudila i osigurala da osoba koja je preživjela nasilje ne bude izložena diskriminaciji i izrugivanju zbog toga što joj se dogodilo, već naprotiv, dobije pažnju i sigurnost koju svaki čovjek, samim tim što je čovjek, zaslužuje. Ispitanici smatraju da preventivne mjere i aktivnosti mogu adekvatno smanjiti pojavu partnerskog nasilja u vezama mladih, što potvrđuje posljednju hipotezu da preventivni programi efikasno smanjuju pojavu partnerskog nasilja u vezama mladih.

Na osnovu dobivenih rezultata možemo zaključiti da partnersko nasilje u vezama mladih nije rijedak slučaj te najveći problem predstavlja emocionalno nasilje koje se manifestira kroz različita ponašanja koja idu od izrazite ljubomore do verbalnog maltretiranja i ucjenjivanja, što dakako doprinosi tome da se osoba osjeća jadno, bezvrijedno i nezaštićeno. Oslanjajući se na dobivene rezultate, možemo prihvatiti našu generalnu hipotezu te reći da mladi imaju negativna iskustva s nasiljem u partnerskim vezama, ali i posjeduju kompetencije za njegovo prepoznavanje. Negativna iskustva nasilja u partnerskim vezama mladih se pojavljuju u različitim oblicima i situacijama. Njihova ozbiljnost je povezana ne samo s intenzitetom i trajanjem nasilja, već i kapacitetima osobe koja proživljava nasilje da se izbori i suprotstavi takvom ponašanju. Posebna opasnost koja pogoduje ulasku u rizične partnerske odnose je neprepoznavanje različitih ugrožavajućih situacija te njihovo odobravanje i opravdavanja čime se zatvara začarani krug nasilja i otežava njegovo preveniranje. Na osnovu dobivenih rezultata možemo zaključiti da mladi uglavnom prepoznaju različite oblike nasilja slijedom čega se mogu zaštititi i prepoznati što je to dobro, a što loše za njih u partnerskom odnosu.

Uzimajući u obzir dobivene kvalitativne i kvantitativne rezultate, predlažemo nekoliko strategija koje bi mogle adekvatno djelovati na smanjenje pojave partnerskog nasilja u vezama mladih, odnosno, opće-društveno senzibiliziranje za ovaj problem:

- Uključiti sadržaj iz područja zdravih partnerskih odnosa i prepoznavanja partnerskog nasilja u redovan odgojno-obrazovni proces kroz radionice na satu razrednog odjeljenja ili druge aktivnosti. Osigurati da učenici imaju priliku slušati o ovoj problematici na adekvatan način koristeći različite resurse i metode: kazališne predstave, izložbe, tribine, studijske posjete i slično.
- Osnažiti profesionalce koji pružaju pomoć i podršku učenicima i studentima za prepoznavanje i razumijevanje partnerskog nasilja u vezama mladih. Osigurati dovoljan broj edukacija i literature o ovom problemu. Stručnjake pomagačkih zanimanja osvijestiti o nasilju u partnerskim vezama mladih, minimizirati utjecaj stereotipnih i tabuiziranih stavova o seksualnosti mladih te ojačati njihove kapacitete za otvorenu komunikaciju o seksualnosti mladih.
- Uz pomoć medijskih kampanja osvijestiti društvo o ovom problemu te osigurati funkcioniranje linija za pomoć. Koristeći video reklame i drugi medijski sadržaj naglašavati posljedice rizičnih partnerskih odnosa, ali i omogućiti upoznavanje mladih s zdravim i pozitivnim partnerskim odnosima. Različite kampanje mogu osvijestiti mlade o ovom problemu, ali ih i potaknuti da prijave nasilje ukoliko ga doživljavaju ili su svjedoci.
- Jačati samopoštovanje kod učenika i studenata, osigurati okolnosti za njihovo sigurno i sretno odrastanje. Bitno je za mladi izgrade pozitivan odnos prema sebi, poštuju svoje kvalitete i posebnosti. Na ovaj način ćemo osigurati da mladi neće pristajati ulaziti u partnerske odnose iz krivih motiva, već isključivo ljubavi i poštovanja, uvažavajući osobnu dobrobit i sigurnost.
- Uključiti različite centre i institucije u prevenciju partnerskog nasilja u vezama mladih (policija, centri za mentalno zdravlje, savjetovaništa, centri za socijalni rad, škole i sveučilišta...) te omogućiti njihovo „djelovanje u zajednici“ kroz radionice u školama, posjete učenika institucijama te realizaciju zajedničkih projekata i aktivnosti.

LITERATURA

- Ajduković, D., Ajduković, M. (2010). Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti. *Medicina fluminensis*, 46, 292-299. *Annotated Bibliography*: National Institute of Justice.
- Bagwell-Gray, M., Messing, J., Baldwin-White, A. (2015). Intimate Partner Sexual Violence. *Trauma, violence & abuse*. 16. 10.1177/1524838014557290.
- Ben-Ari, A., & Lavee, Y. (2007). Dyadic closeness in marriage: From the inside story to a conceptual model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24, 627–644.
- Bergen, RK (1998). *Issues in intimate violence*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Cahn, D. D. & Lloyd, S. A. (1996). *Family violence from a communication perspective*. SAGE Publications.
- Carver, K., Joyner, K., & Udry, J. (2004). National estimates of adolescent romantic relationships. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behaviour: Theory, research, and practical implications*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Chase, K. A., O'Leary, K. D., & Heyman, R. E. (2001). Categorizing partner violent men within the reactive-proactive typology model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69 (3), 567-572.
- Chesney-Lind, M. & Jones, N. (2010). *Fighting for girls: New perspectives on gender and violence*. Albany: State University of New York Press.
- Chubb, N.H., Fertman, C.I. i Ross, J.L. (1997). Adolescent self-esteem and locus of control: a longitudinal study of gender and age differences. *Adolescence*, 32(125), 113-129
- Clark, V. A. (2013). *Intimate Partner Violence Among Adolescents : Causes and Correlates*. LFB Scholarly Publishing LLC.
- Colon, B. R., & Degges-White, S. (2012). *Counseling Boys and Young Men*. Springer Publishing Company.
- Coloroso, B. (2004). *Nasilnik, žrtva i promatrač*. Zagreb: Bios.
- Cyr, M., Mcduff, P. & Wright, J. (2006). Prevalence and Predictors of Dating Violence Among Adolescent Female Victims of Child Sexual Abuse. *Journal of interpersonal violence*, 21 (8), 1000-1017. <https://doi.org/10.1177/0886260506290201>

- Dahl, J. (2014). *ACT and RFT in Relationships: Helping Clients Deepen Intimacy and Maintain Healthy Commitments Using Acceptance and Commitment Therapy and Relational Frame Theory*. New Harbinger Publications, Inc.
- Dodaj, A., Sesar, K. i Šimić, N. (2017). Nasilje u mladenačkim vezama: teorijski pristupi. *Socijalna psihijatrija*, 45 (2), 95-104. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/183724>
- Durmuş, (2015). Self Esteem among College Students: A Study of Satisfaction of Basic Psychological Needs and Some Variables, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 174.
- Ercegović, N., Paradžik, Lj., Boričević Maršanić, V. i Marčinko, D. (2018). Nesuicidalno samoozljeđivanje i razvoj identiteta kod adolescenata. *Socijalna psihijatrija*, 46 (4), 457-470. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/214858>
- Estefan, L. F., Coulter, M. L. & Vandeweerd, C. (2016). Depression in Women Who Have Left Violent Relationships: The Unique Impact of Frequent Emotional Abuse. *Violence against women*, 22(11), 1397-1413. <https://doi.org/10.1177/1077801215624792>
- Florsheim, P. (2003). *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fuchsel, CLM (2013). Familism, Sexual Abuse, and Domestic Violence Among Immigrant Mexican Women. *Affilia*, 28 (4), 379-390. <https://doi.org/10.1177/0886109913503265>
- Furman W, & Winkles JK (2012). Transformations in heterosexual romantic relationships across the transition into adulthood In Lauresen B & Collins WA (Eds.), *Relationship pathways: From adolescence to young adulthood* (pp. 191–213). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Furman, W. & Collins, W. (2008). Adolescent romantic relationships and experiences, In *Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups*, ed. KH Rubin, W. Bukowski, B Laursen. New York: Guilford.
- Geffner, RA, Igelman, RS, Zellner, J. & Doyle, ME (2013). *The effects of intimate partner violence on children*. New York, New York; Oxfordshire, England: Routledge.
- Griffiths, A. (2013). *An Investigation Into Same-Sex Intimate Partner Violence (doktorska disertacija)*. The Centre for Forensic and Criminological Psychology University of Birmingham, United Kingdom.
- Groen, M. & Lawick, J. v. (2009). *Intimate warfare: Regarding the fragility of family relations*. Karnac.
- Healey, J. (2012). *Respectful relationships*. Thirroul, NSW: Spinney Press.

- Hitrec, G. (2010): Jesmo li baš tako nemoćni. U: Kolesarić, V. (ur.), *Nasilje nad djecom i među djecom*. Osijek: Filozofski fakultet, str.347 – 357.
- Hodžić, A. (2007.) *Nasilje ne prolazi samo od sebe: Izvještaj o istraživanju rodno uvjetovanog nasilja u adolescentskim vezama u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: CESI.
- Holden, W. E., & Nubois, L. (1999). The prevention of child neglect. In H. Dubowitz (Ed.), *Child neglect: Research, practice and policy* (pp. 174-190). Thousand Oaks, CA: Sage
- Hooks, Bell. (2004). *Feminizam je za sve strastvena politika*. Centar za ženske studije. Zagreb
- Howe, F. (2002). The Value of Intimate Relationships and the Challenge of Conflict, *Journal of Invitational Theory and Practice*, 2002, Vol. 8.
- Husso, M. (2017). *Interpersonal violence: Differences and connections*. Routledge.
- Islam, N. (2012). A critical look at intimate partner violence typologies (Bachelor of Health Sciences (Honours) Honours Thesis). University of Auckland, Auckland.
- Janoviček, N. (2007). *No place to go: Local histories of the battered Women's Shelter movement*. UBC Press.
- Jeong & 손강숙, S. M. (2016). The Mediation Effects of Sexual Assertiveness between Gender-role Stereotypes and Dating Violence Acceptability of Female College Students. *The Korean Journal of Woman Psychology*, 21(3), 441-457. <https://doi.org/10.18205/kpa.2016.21.3.005>
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, 12 (11), 1003-1018.
- Johnson, M. P., & Ferraro, K. J. (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage and Family*, 62, 948-963.
- Kelly, U. (2011). Theories of Intimate Partner Violence: From Blaming the Victim to Acting Against Injustice Intersectionality as an Analytic Framework. *ANS. Advances in nursing science*. 34. E29-51. 10.1097/ANS.0b013e3182272388.
- Kostelić-Martić, A. (2005). *Mobing: psihicko maltretiranje na radnom mjestu*. Zagreb: Školska knjiga.
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). World report on violence and health. Retrieved from [http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/ FullWRVH.pdf](http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/FullWRVH.pdf) [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)11133-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11133-0)

- Mamula, M. (2014). Žrtve nasilja u obitelji. U A. Brajša-Žganec, J. Lopižić i Z. Penezić (ur.), Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva (str. 395-417). Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo i Naklada Slap.
- Mansley, E. A. (2009). *Intimate Partner Violence: Race, Social Class, and Masculinity*. LFB Scholarly Pub. LLC.
- Miller, D. H., Greene, K., Causby, V., White, B. W., Lockhart, L. L. (2001). Domestic Violence in Lesbian Relationships. *Women & Therapy*, 23(3), 107-127.
- Moffitt, P., Aujla, W., Giesbrecht, C. J., Grant, I. & Straatman, A. (2020). Intimate Partner Violence and COVID-19 in Rural, Remote, and Northern Canada: Relationship, Vulnerability and Risk. *Journal of family violence*, 1. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00212-x>
- Morris, A., Mrug, S. & Windle, M. (2015). From Family Violence to Dating Violence: Testing a Dual Pathway Model. *Journal of Youth and Adolescence*, 44 (9), p. 1819-1835. doi: 10.1007 / s10964-015-0328-7
- Mumford, E. A., Taylor, B. G., Liu, W., & Giordano, P. C. (2019). Dating Relationship Dynamics, Mental Health, and Dating Victimization: A Longitudinal Path Analysis. *Journal of research on adolescence : the official journal of the Society for Research on Adolescence*, 29(3), 777–791. <https://doi.org/10.1111/jora.12415>
- Nabavi, R. T. (2012). Bandura's social learning theory & social cognitive learning theory. *Theory of Developmental Psychology*, 1-24.
- Neno, R. i Neno, M. (2005.) Indetifying abuse in older people. *Nursing Standard*. 20 (3), 43-47.
- Niolon, P. H., Kearns, M., Dills, J., Rambo, K., Irving, S., Armstead, T., and Gilbert, L. (2017). Preventing intimate partner violence across the lifespan: A technical package of programs, policies, and practices. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention: Atlanta, GA.
- Olweus, D. (1998). Nasilje među djecom u školi. Zagreb: Školska knjiga.
- Pažin-Ilakovac, R. (2012). Školski programi prevencije poremećaja u ponašanju. U. Vladović, S. (ur). Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju. Zagreb. (str. 23-35).
- Pećnik, N., (2006) Međugeneracijski prijenos zlostavljanja djece, Jastrebarsko: Naklada Slap
- Petani, R. i Vulin, A. (2018). Spolno ponašanje adolescenata, njihova informiranost i mišljenje o seksualnosti. *Acta Iadertina*, 15 (1), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/205794>

- Pratt, TC, Cullen, FT, Sellers, CS, Thomas Winfree, L., Madensen, TD, Daigle, LE, . . . Gau, JM (2010). The Empirical Status of Social Learning Theory: A Meta-Analysis. *Justice Quarterly*, 27 (6), 765-802. <https://doi.org/10.1080/07418820903379610> Press.
- Radačić, I. (2014). *Seksualno nasilje: Mitovi, stereotipi i pravni sustav*. Zagreb: TIM press d.o.o..
- Rikić, J., Beljan, P., Milošević, M., Miškulin, I., Miškulin, M. i Mujkić, A. (2017). Transgenerational Transmission of Violence among Parents of Preschool Children in Croatia. *Acta clinica Croatica*, 56. (3.), 478-486. <https://doi.org/10.20471/acc.2017.56.03.15>
- Rusac, S. (2006). NASILJE NAD STARIJIM OSOBAMA. *Ljetopis socijalnog rada*, 13 (2), 331-346. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/7709>
- Scarduzio, J. A., Carlyle, K. E., Harris, K. L. & Savage, M. W. (2017). “Maybe She Was Provoked”: Exploring Gender Stereotypes About Male and Female Perpetrators of Intimate Partner Violence. *Violence against women*, 23(1), 89-113. <https://doi.org/10.1177/1077801216636240>
- Sellers, Christine & Cochran, John & Branch, Kathryn. (2005). Social Learning Theory and Partner Violence: A Research Note. *Deviant Behavior - DEVIANT BEHAV.* 26. 379-395. 10.1080/016396290931669.
- Sičić, M. i Mužinić, L. (2008). FAKTORI RIZIKA KOD POJAVE SAMOOZLJEĐIVANJA DJECE I MLADIH. *Ljetopis socijalnog rada*, 15 (1), 49-68. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/23098>
- Simmons, S. B., Knight, K. E. & Menard, S. (2018). Long-Term Consequences of Intimate Partner Abuse on Physical Health, Emotional Well-Being, and Problem Behaviors. *Journal of interpersonal violence*, 33(4), 539-570. <https://doi.org/10.1177/0886260515609582>
- Smith, SG,S. G., Zhang, X,, Basile, KC,K.C., Merrick, MT,M.T., Wang, J,, Kresnow, M,, Chen, J. (2018). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2015 Data Brief—Updated Release. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Strøm, IF, Kristian Hjemdal, O., Myhre, MC, Wentzel-Larsen, T. & Thoresen, S. (2020). The Social Context of Violence: A Study of Repeated Victimization in Adolescents and Young Adults. *Journal of interpersonal violence*, 35 (11-12), 2210-2235. <https://doi.org/10.1177/0886260517696867>
- Stuckelberger, A. (2012). *Transgenerational violence and abuse: The need for a new paradigm*. In A. Browne-Miller (Ed.), *Violence and abuse in society: Understanding a global crisis, Vol. 1. Fundamentals, effects, and extremes, Vol. 2. Setting, age, gender, and other key elements, Vol. 3. Psychological, ritual, sexual, and trafficking issues, Vol. 4. Faces of intimate partner violence* (p. 427–447). Praeger/ABC-CLIO.

- Sušac, N., Ajduković, M. i Rimac, I. (2016). Učestalost vršnjačkog nasilja s obzirom na obilježja adolescenata i doživljeno nasilje u obitelji. *Psihologijske teme*, 25 (2), 197-221. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/161862>
- Svilar Blažinić, D. (2014). Partnerski odnosi, obitelj i roditeljstvo u suvremenom društvu. U A. Brajša-Žganec, J. Lopižić i Z. Penezić (ur.), *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva* (str. 23-42). Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo i Naklada Slap.
- Topalović, A. (2020). Pedagoške implikacije seksualnog zlostavljanja djece i mladih u obitelji. (ur. Šušnjara S., Dedić-Bukvić, E.). *Ka novim iskoracima u odgoju i obrazovanju* (str. 78-90). Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
- Trzesniewski, K.H., Donnellan, M.B. i Robins, R.W. (2003). Stability of self-esteem across the life span. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 205-220
- UN World Health Organization (WHO). (2002). World report on violence and health, ISBN 92 4 154561 5, available at: <https://www.refworld.org/docid/54aa8f744.html> [accessed 2 May 2021]
- Wolfe, David & Jaffe, P.G. & Crooks, Claire. (2006). Adolescent risk behaviors: Why teens experiment and strategies to keep them safe. *Adolescent Risk Behaviors: Why Teens Experiment and Strategies to Keep them Safe*. 1-276.
- World Health Organization (WHO). (2005). *Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women*. Retrieved April 16, 2016 from <http://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/924159358x/en/>.
- Zloković, J., Dečman Dobrnjič, O. (2008). *Djeca u opasnosti!: odgovornost obitelji, škole i društva*. Zagreb: Hrvatski pedagoško- književni zbor.

POPIS SLIKA I TABLICA

Popis slika:

Slika 1. *Teorija ekoloških sustava i partnersko nasilje mladih*

Popis tablica:

Tablica 1. *Demografska obilježja uzorka*

Tablica 2. *Pregled rezultata Rosenbergove skale*

Tablica 3. *Razina samopoštovanja*

Tablica 4. *Statistička značajnost razine samopoštovanja*

Tablica 5. *Iskustva nasilja u obitelji*

Tablica 6. *Konzumiranje opojnih sredstava*

Tablica 7. *Povijest partnerskih odnosa*

Tablica 8. *Trenutni status partnerske veze i seksualnih aktivnosti*

Tablica 9. *Zadovoljstvo partnerskom vezom*

Tablica 10. *Komunikacija u partnerskoj vezi*

Tablica 11. *Važne karakteristike u partnerskoj vezi*

Tablica 12. *Procjena osobnog ponašanja u partnerskoj vezi*

Tablica 13. *Razlozi za nasilno ponašanje u partnerskoj vezi*

Tablica 14. *Iskustva nasilnog ponašanja u partnerskoj vezi*

Tablica 15. *Emocionalna reakcija na nasilje u partnerskoj vezi*

Tablica 16. *Reakcija na nasilje u partnerskoj vezi*

Tablica 17. *Različita iskustva u partnerskim vezama*

Tablica 18. *Rodni stereotipi i nasilje u partnerskim vezama mladih*

Tablica 19. *Prepoznavanje nasilja u partnerskim vezama*

Tablica 20. *Razlozi neprijavlivanja nasilja u partnerskim vezama*

Tablica 21. *Procjena ozbiljnosti problema nasilja u partnerskim vezama i preventivne aktivnosti*

PRILOZI

UPITNIK O NASILJU U INTIMNIM VEZAMA MLADIH

Dragi studenti,

pred Vama se nalazi upitnik koji je nastao s ciljem ispitivanja prepoznavanja, razumijevanja i učestalosti nasilja u intimnim vezama mladih te će rezultati ovog istraživanja biti korišteni za izradu magistarskog rada. Ispitivanje upitnika je anonimno, a podatci će se skupno statistički obraditi. Nadamo se da će nam podatci dobiveni iz upitnika pomoći u razumijevanju potreba i problema mladih vezanih za nasilje u adolescentskim vezama.

Vaša pomoć nam je dragocjena, pa Vas molimo da iskreno odgovarate na sva pitanja.

Za ispunjavanje ovog upitnika bit će Vam potrebno između 15 i 20 minuta.

Ukoliko imate dodatnih pitanja možete se obratiti Antoniju Topaloviću, voditelju istraživanja na e-mail adresu: antonio_topalovic@hotmail.com

Zahvaljujemo Vam se na suradnji i strpljenju.

Zaokruži tvrdnju koja se odnosi na tebe

1. Spol

Muški

Ženski

2. Dob

18 godina

21 godina

24 godine

19 godina

22 godine

25 godina

20 godina

23 godine

Preko 25 godina

3. Mjesto življenja

Grad

Prigradsko naselje

Selo

4. S kim živiš?

1. s majkom
2. s majkom i ocem
3. s ocem
4. s bakom/nanon, djedom
5. u dječjem domu
6. sa starateljem/starateljicom
7. sam
8. ostalo_____

5. Jesu li te u obitelji odgajali u vjerskom duhu?

Da, dosljedno u skladu s vjerskim načelima.

Da, ali ne previše.

Ne.

6. Molimo te da odrediš u kojoj mjeri se navedena tvrdnja odnosi na tebe, odnosno u kojoj mjeri je ona točna u odnosu na tebe.

To ćeš učiniti tako da izabereš jedan od brojeva na skali od 1 - u potpunosti netočno do 5 - u potpunosti točno.

Tvrdnje	1	2	3	4	5
1. Općenito govoreći zadovoljan/zadovoljna sam sobom.					
2. Želio/željela bih imati više poštovanje prema sebi.					
3. Osjećam da nema puno toga čime bih se mogao/mogla ponositi.					
4. Ponekad se osjećam potpuno beskorisnim/beskorisnom.					
5. Sposoban/sposobna sam raditi i izvršavati zadatke podjednako uspješno kao i većina drugih ljudi.					
6. S vremena na vrijeme osjećam se bezvrijedno.					
7. Osjećam da sam isto toliko sposoban/sposobna koliko i drugi ljudi.					
8. Osjećam da posjedujem niz vrijednih osobina.					
9. Sve više dolazim do spoznaje da jako malo vrijedim.					
10. Mislim da vrijedim, barem kao i drugi ljudi.					

7. Događa li se (ili se događalo) u tvojoj obitelji? (Stavi X u odgovarajuću kućicu)

Tvrdnje	DA	NE
1. Odrasle osobe često viču na tebe.		
2. Odrasle osobe te vrijeđaju i nazivaju pogrđnim imenima.		
3. Odrasle osobe te kažnjavaju zatvaranjem i/ili oduzimanjem hrane.		
4. Odrasle osobe te kažnjavaju zabranom telefoniranja i/ili izlazaka.		
5. Odrasle osobe te tuku, vuku za kosu ili šamaraju.		
6. Odrasle osobe ti prijete i zastrašuju te.		
7. Odrasle osobe uzimaju ili namjerno uništavaju tvoje stvari.		
8. Sukobi se rješavaju korištenjem fizičke sile.		
9. Odrasle osobe se ponašaju nasilno pod utjecajem alkohola i/ili droga.		
10. Odrasle osobe te dodiruju na seksualan način.		
11. Odrasle osobe te prisiljavaju na neželjeno seksualno ponašanje.		

8. Koliko često si u zadnjih mjesec dana ... (Stavi X u odgovarajuću kućicu.)

	NIKAD	JEDNOM ILI DVAPUT MJESEČNO	VIŠE PUTA MJESEČNO
pio/pila alkoholna pića?			
konzumirao/konzumirala drogu?			

9. Jesi li ikada bio/bila u vezi?

DA

NE – nastavi na pitanju br. 25

10. Da li je ta veza uključivala seksualni odnos?

DA

NE

11. Koliko je trajala tvoja najduža veza?

0-1 mjesec

2-5 mjeseci

6-12 mjeseci

1-2 godine

Više od 2 godine

12. Jesi li trenutačno u vezi?

DA

NE – Nastavi na pitanju br. 19

13. Uključuje li tvoja sadašnja veza seksualni odnos?

DA

NE – nastavi na pitanju br. 17.

**14. Jesi li koristio/koristila neko sredstvo zaštite pri posljednjem seksualnom odnosu?
(Ako si koristio/koristila više sredstava, označi sva korištena sredstva zaštite.)**

Ne

Prekinuti snošaj

Prirodne metode
(brojanje plodnih
dana, ...)

Ne znam

Kontracepcijske
pilule

Kondom
(prezervativ)

15. Ako si trenutno u vezi, koliko si zadovoljan/zadovoljna vezom?

U potpunosti

Uglavnom

Djelomično

Nikako

16. Ako si trenutačno u vezi, koliko često... (Označi odgovarajuću kućicu.)

	NIKAD	RIJETKO	PONEKAD	ČESTO	SVAKODNEVNO
razgovarate o osjećajima?					
dolazi do "nesporazuma u komunikaciji"?					
nesporazume/probleme nastojite riješiti razgovorom/pregovaranjem?					

17. Ponašao li se ikada u vezi na sljedeći način?

	DA	NE
1. Govoriš stvari koje vrijeđaju ili ponižavaju mladića/djevojku pred drugima.		
2. Prisiljavaš mladića/djevojku na seks.		
3. Udaraš ili šamaraš mladića/djevojku.		
4. Ismijavaš mladića/djevojku.		
5. Ponašao si se izrazito ljubomorno.		
6. Ponašao si se posesivno, kao da je mladić/djevojka tvoje vlasništvo.		
7. Bacaš predmete na mladića/djevojku.		
8. Optužuješ mladića/djevojku da se viđa s drugima.		
9. Prijetiš da ćeš ozlijediti mladića/djevojku ili nekoga tko mu/joj je blizak.		
10. Povlačiš za kosu ili guraš mladića/djevojku.		
11. Namjerno uništavaš neku stvar koja pripada mladiću/djevojci.		
12. Provjeravaš stalno gdje je mladić/djevojka i što radi.		
13. Koristiš ucjene i manipulacije da bi dobio/dobila ono što želiš.		
14. Prijetiš mladiću/djevojci da ćeš se ubiti ako te ostavi.		
15. Nagovaraš i ucjenjuješ mladića/djevojku da bi pristao/pristala na seks.		
16. Nazivaš mladića/djevojku pogrdnim imenima.		

18. Ako se ponašao na neki od gore navedenih načina, koji su tvoji razlozi za takvo mišljenje? (Slobodno zaokruži i više odgovora te opiši ako je potrebno.)

1. samoobrana
2. ljubomora
3. kontrola partnera/partnerice
4. iskazivanje bijesa
5. odgovor na "provokaciju"
6. utjecaj grupe bliskih prijatelja/prijateljica
7. zastrašivanje partnera/partnerice
8. nesporazumi, problemi u komunikaciji
9. strah od odbacivanja, prekida veze
10. zbog utjecaja alkohola i/ili droge
11. Ostalo _____

19. Je li ti se ikada dogodilo u vezi da se mladić/djevojka ponaša na sljedeći način? (Stavi X u odgovarajuću kućicu.)

	DA	NE
1. Ponaša se izrazito ljubomorno.		
2. Ponaša se posesivno, kao da si ti njegovo/njezino vlasništvo.		
3. Govori ti da si glup/glupa i naziva pogrdnim imenima.		
4. Daje ti do znanja da što god učiniš nije dovoljno dobro.		
5. Govori da će te ostaviti ako ne pristaneš na seksualno odnose.		
6. Krivi tebe kada s tobom ne postupa dobro, govori ti da si za to sam/sama tražio/tražila.		
7. Nagovara te na seksualni odnos, iako nisi spreman/spremna.		
8. Nasilno se ponaša prema drugima što tebe plaši.		
9. Baca na tebe stvari ili namjerno uništava tvoje stvari.		
10. Dovodi te u neugodne situacije, omalovažava i ismijava pred drugima.		
11. Optužuje te bez razloga za flert s drugima ili da ga/ju varaš.		
12. Prijeti da će ozlijediti tebe ili neku drugu dragu osobu.		
13. Pokušava te nagovoriti na nešto ili izazvati krivnju kod tebe govoreći: "Da me stvarno voliš, ti bi..."		
14. Odbija koristiti zaštitu u seksualnom odnosu, iako ti to želiš.		
15. Donosi odluke umjesto tebe.		
16. Fizički te ozlijedio/ozlijedila.		
17. Traži od tebe opravdanja za sve što radiš, kamo ideš i za svaku osobu s kojom se susrećeš.		
18. Ogovara te (trača).		
19. Gura te ili vuče za kosu.		
20. Prisiljava te na seksualne odnose.		
21. Ponaša se kao da su u njoj/njemu dvije osobe - nekad je izrazito ljubazan/ljubazna, a nekad je zaista loš/loša.		

20. Ako si doživio/doživjela nešto od gore navedenog, kakvi su bili tvoji osjećaji u toj situaciji? (Slobodno zaokruži i više odgovora te opiši ukoliko je potrebno.)

1. nelagoda
2. zbunjenost

3. nesigurnost
4. nepovjerenje
5. povrijeđenost
6. bijes
7. strah
8. tuga
9. sram
10. ravnodušnost ("Svejedno mi je.")
11. ljutnja
12. krivnja
13. "Bilo mi je smiješno!"
14. Ostalo _____

21. Ako si doživio/doživjela nešto od gore navedenog, kakve su bile tvoje reakcije na tu situaciju? (Slobodno zaokruži i više odgovora te opiši ukoliko je potrebno.)

1. samoobrana, uzvratanje
2. traženje pomoći, savjeta, usluga
3. ignoriranje (Ponašam se kao da se to ne događa.)
4. povlačenje
5. izbjegavanje
6. plač
7. šutnja
8. promjena ponašanja kod kuće
9. promjena ponašanja u vezi
10. promjena ponašanja u školi
11. Ostalo _____

22. Je li ti se ikada u vezi dogodilo sljedeće?

	DA	NE
1. Pristaješ na nešto samo zato što ti je neugodno ili strah reći ne.		
2. Nakon seksualnog odnosa osjećaš se iskorišteno.		
3. Pristaješ na seksualan odnos samo zato da te mladić/djevojka ne ostavi.		
4. Uхвати li se kako, sebi ili drugima, opravdavaš ponašanje mladića/djevojke kada s tobom postupa loše.		
5. Kada ništa ne govoriš, mladić/djevojka se ponaša kao da se tvoj pristanak podrazumijeva.		
6. Osobe kojima vjeruješ govore ti da su zabrinute za tebe otkad si u vezi.		
7. Ostaješ u vezi jer se nadaš da će se mladić/djevojka promijeniti.		
8. Osjećaš se izolirano, odvojeno od prijatelja/prijateljica.		
9. Plašiš se osobe s kojom si u vezi.		
10. Osjećaš se manje vrijedno zbog mladića/djevojke.		
11. Mijenjaš svoje stavove i ponašanje da bi izbjegao/izbjegla sukob.		
12. Činiš stvari samo kako bi ugodio/ugodila njemu/njoj radije nego da ugodiš sebi.		
13. Pristaješ na seks bez zaštite, iako je želiš koristiti.		

23. Slažeš li se sa sljedećim tvrdnjama?

	DA	NE
1. Od djevojke se očekuje da pristane na seks s mladićem koji je potrošio popriličnu količinu novca na nju tijekom zajedničkog izlaska.		
2. Kada žene kažu NE, misle DA.		
3. Pravi muškarac je aktivan, agresivan, neovisan i dominantan.		
4. Ljubomora je način na koji se može pokazati ljubav.		
5. Osoba koja zlostavlja druge pod utjecajem alkohola ili droga nije odgovorna za svoje ponašanje.		
6. Prihvatljivo je da mladić udari djevojku ako ga je ona prevarila.		
7. Djeca trebaju oca čak i ako je nasilan prema majci.		
8. Posljedice psihičkog/emocionalnog zlostavljanja su podjednako ozbiljne kao i posljedice fizičkog zlostavljanja.		
9. Silovanje u braku je moguće.		
10. Normalno je zapostaviti prijatelje i prijateljice kad imaš mladića/djevojku.		
11. Žena treba paziti da ne izaziva muškarca.		
12. Kad osoba odluči prekinuti nasilnu vezu, jednostavno joj je napustiti partnera/partnericu.		
13. Osobe koje zlostavljaju svoje partnere/partnerice na taj način ih pokušavaju kontrolirati.		
14. Žene su jedine odgovorne za odgoj djece i obavljanje kućanskih poslova.		
15. Prava žena je pasivna, brižna, osjećajna i brbljiva.		
16. Za neke osobe je dobro da ih partner/partnerica ponekad udari.		
17. Nekada su ljudi toliko ljuti da se ne mogu suzdržati od korištenja fizičke sile.		
18. Osobe koje ne napuste nasilnog partnera/partnericu žele biti zlostavljane.		
19. Društvo vrši pritisak na mladiće da stupe u seksualne odnose.		
20. Osobe koje tuku svoje partnere/partnerice uvijek su nasilne.		
21. Kada par rješava svoje sukobe upotrebom fizičke sile, to je njihova stvar i ne treba se miješati.		
22. Sram i strah često su razlozi zbog kojih žrtve nasilja ne traže pomoć.		
23. Moguće je biti nenasilan u nasilnim situacijama.		
24. Postoje stvari koje mogu učiniti da pomognem prijatelju/prijateljici koji/koja je u nasilnoj vezi.		
25. Mladići i djevojke imaju različite razloge za ulazak u vezu - mladići žele seks, a djevojke ljubav.		

24. Koliko su ti navedene karakteristike važne u vezi. Ako do sada nisi bio/bila u vezi, što misliš koliko bi ti ove karakteristike mogle biti važne u budućoj vezi. Zaokruži jedan od brojeva na skali za svaku od ovih karakteristika s tim da 1 označava potpuno nevažno, a 5 izrazito važno.

	1	2	3	4	5
1. komunikacija					
2. seks					
3. otvorenost					
4. ljubomora					
5. povjerenje					
6. kompromis					
7. ovisnost o partneru/partnerici					
8. brižljivost					
9. kontrola					
10. razgovor o osjećajima					
11. prijateljstvo					
12. intimnost					
13. ljubav					
14. iskrenost					
15. bliskost					
16. prepuštanje					
17. pažnja					

25. Smatraš li navedena ponašanja nasilje?

1. ograničavanje vremena koje mladić/djevojka provodi s prijateljima/prijateljicama ili s obitelji		
2. uništavanje stvari i imovine		
3. očekivanje da mladić/djevojka bude uvijek na raspolaganju		
4. šamar		
5. prigovaranje zbog izgleda		
6. vikanje		
7. nagovaranje na seksualne odnose		
8. vrijeđanje i nazivanje pogrđnim imenima		
9. povlačenje za kosu		
10. udarac		
11. prisiljavanje na seksualne odnose		
12. ucjene, izjave tipa: "Da me voliš, ti bi..."		
13. ignoriranje		
14. prijetnja nasiljem		
15. mladić inzistira da djevojka napravi pobačaj, iako ona to ne želi		
16. odnošenje prema mladiću/djevojci kao vlasništvu		
17. onemogućavanje u izražavanju vlastitog mišljenja		
18. ljubomora		
19. ogovaranje		
20. omalovažavanje		
21. prisiljavanje da izabere između prijatelja/prijateljice i mladića/djevojke		
22. guranje		
23. praćenje, nadzor, kontrola		
24. donošenje odluka umjesto partnera/partnerice		

26. Što bi prvo učinio/učinila da te tvoj mladić/djevojka udari?

1. Obratio/obratila se za pomoć odgovarajućim osobama.
2. Prekinuo/prekinula vezu.
3. Prešao/prešla preko toga ako bi se kasnije ispričao/ispričala.
4. Tražio/trožila pomoć prijatelja/prijateljica.
5. Uzvratio/uzvratila udarac.
6. Razgovarao/razgovarala s roditeljima.
7. Porazgovarao/porazgovarala s djevojkom/mladićem o tome.
8. Ništa.
9. Nazvao/nazvala neki od telefona za pomoć osoba koje su preživjele nasilje.
10. Zvao/zvala policiju.

27. Što misliš koji je najčešći razlog/prepreka zbog koje osoba NE prijavljuje doživljeno nasilje.

1. osjećaj krivnje, odgovornosti za nasilje
2. neprepoznavanje nasilnog ponašanja
3. osjećaj srama
4. strah od odbacivanja, napuštanja
5. negiranje doživljenog nasilja
6. strah od osвете
7. "Ne isplati se prijavljivati, ionako nitko ništa neće poduzeti."
8. strah da im se neće vjerovati
9. strah od ispitivanja na policiji, sudu...

28. Je li neka tebi poznata osoba u nasilnoj vezi?

- Da, član/članica moje obitelji.
- Da, moj prijatelj/prijateljica.
- Da, neka druga osoba.
- Ne.

29. U grupi tvojih bliskih prijatelja/prijateljica...

	DA	NE
1. postoje osobe koje se nasilno ponašaju prema mladiću/djevojci.		
2. nasilno se ponašanje odobrava/opravdava.		
3. nasilno se ponašanje idealizira - to je "nepisano pravilo" grupe.		
4. postoji pritisak da se i ti nasilno ponašaš ako želiš biti dio grupe.		

30. Kako bi prijatelj/prijateljici objasnio/objasnila što je to nasilje u vezama?

---

31. Smatraš li da je nasilje u vezama mladih ozbiljan problem?

Ne, toga nema kod nas.

Možda ima nekih slučajeva, ali ne mislim da bi se oko toga trebala dizati velika prašina.

Da.

32. Postoji li (ili je postojalo) u tvojoj zajednici programi i aktivnosti koji se bave prevencijom nasilja u intimnim vezama mladih?

DA

NE

33. Na koje načine škola može doprinijeti prevenciji nasilja u vezama mladih?

Hvala Vam za suradnju!